

Procena mehanizama na lokalnom nivou za zaštitu i unapređivanje prava i interesa zajednica na Kosovu

Jun, 2014.

Odricanje od odgovornosti:

Zvanična verzija ove publikacije pisana je na engleskom jeziku.

Sve druge jezičke verzije ove publikacije predstavljaju prevod sa originalne engleske verzije i ne smatraju se zvaničnim dokumentima.

Naslovna strana: Sala skupštine opština, Klinë/Klina, 26 maj 2014, OSCE/Driton Marku.

SADRŽAJ

SPISAK SKRAĆENICA	3
REZIME IZVEŠTAJA	4
1. UVOD.....	5
2. PREISPITIVANJE PRAVNOG OKVIRA I OKVIRA PRAKTIČNE POLITIKE KOJI UREĐUJE MEHANIZME ZA ZAJEDNICE NA OPŠTINSKOM NIVOU	7
2.1 PRAVNI OKVIR NA KOSOVU	8
2.2 Pravna i politička osnova za delotvorno funkcionisanje četiri mehanizma...9	
2.2.1 Zamenik predsednika opština za zajednice.....	9
2.2.2 Zamenik predsedavajućeg skupštine opštine za zajednice.....	10
2.2.3 Odbor za zajednice.....	11
2.2.4 Opštinske kancelarije za zajednice i povratak	12
2.3 Rodna ravnoteža.....	13
2.4 Rezime nalaza	14
3. PREGLED USPOSTAVLJANJA I FUNKCIONISANJA ČETIRI MEHANIZMA.....	15
3.1 Zamenik predsednika opštine za zajednice.....	16
3.2 Zamenik predsedavajućeg skupštine opštine za zajednice	17
3.3 Odbori za zajednice.....	19
3.4 Opštinske kancelarije za zajednice i povratak	22
3.5 Rodna ravnoteža.....	25
3.6 Rezime nalaza	26
4. ZAKLJUČCI	29
5. PREPORUKE.....	31
ANEKS 1 – TABELA: USPOSTAVLJANJE LOKALNIH MENANIZAMA ZA ZAŠTITU (PO OPŠTINI)	35
ANEKS 2 – TABELA: ZAJEDNICA I POL ZPOZS-a I ZPSOZS-a (PO OPŠTINI)	36
ANEKS 3 – GRAFIKON: NEDOVOLJNA ZASTUPLJENOST ZAJEDNICA U OZ-U (PO ZAJEDNICI).....	38
ANEKS 4 – TABELA: BROJ I POL ČLANOVA OZ I OSOBLJA OKZP (PO OPŠTINI).....	38
ANEKS 5 – GRAFIKONI: ODGOVORI ISPITANIKA PO MEHANIZMIMA U POGLEDU KOMUNIKACIJE, SARADNJE I UPOTREBE JEZIKA.....	40

SPISAK SKRAĆENICA

Odbori za zajednice	OZ
Zamenik predsednika opštine za zajednice	ZPOZ
Zamenik predsedavajućeg skupštine opštine za zajednice	ZPSOZ
Ministarstvo za zajednice i povratak	MZP
Ministarstvo lokalne uprave	MLU
Skupština opštine	SO
Opštinska kancelarija za zajednice i povratak	OKZP
Organizacija za evropsku bezbednost i saradnju	OEBS
Opis poslova i zadataka	OPZ

REZIME IZVEŠTAJA

Četiri glavna mehanizma za učešće u lokalnoj upravi sa konkretnim odgovornostima za zaštitu i unapređivanje prava zajednica na Kosovu su: Odbori za zajednice (OZ), Opštinske kancelarije za zajednice i povratak (OKZP) i pozicije zamenika predsednika opštine za zajednice (ZPOZ) i zamenika predsedavajućeg skupštine opštine za zajednice (ZPSOZ). Ovo su ključni mehanizmi koji pomažu kosovskim institucijama da ispune važne kriterijume sadržane u Međunarodnom paktu o građanskim i političkim pravima (ICCPR)¹ i Okvirnoj konvenciji za zaštitu nacionalnih manjina (FCNM)², koji omogućavaju da zajednice ostvare pravo na učešće u upravljanju i javnim poslovima, što je od vitalnog značaja za ostvarivanje širokog spektra drugih prava zajednica (na primer, pravo na obrazovanje, pravo na nediskriminaciju, jednak pristup službama, itd.). Iako ova četiri mehanizma imaju mogućnost da funkcionišu kao skladan sistem na lokalnom nivou, na ostvarivanje te mogućnosti negativno utiču praznine u pravnom okviru i brojni problemi u praktičnoj primeni.

Nepostojanje odgovarajućih detaljno propisanih podzakonskih akata koji treba da olakšaju primenu Zakona o lokalnoj samoupravi³ ostavlja donosiocima odluka i relevantne aktere bez jasnih smernica o praktičnom funkcionisanju tri od četiri ova mehanizma, a najmanje uputstava ima za pozicije ZPOZ i ZPSOZ, dok svi suštinski detalji u pogledu rada OZ postoje samo u smernicama praktične politike bez potpore sekundarnog zakonodavstva. S pozitivne strane, nekoliko pozicija ZPOZ uspostavljeno je tamo gde to nije bilo obavezno, a izgleda da je rad i postojanje ova četiri mehanizma bilo korisno za odnose između zajednica. Problemi su i dalje prisutni iako se poštovanje postojećeg pravnog okvira poboljšalo. Jedna obavezna pozicija ZPOZ nije uspostavljena, a jedna pozicija ZPSOZ je ostala upražnjena više od godinu dana. Nijedan OZ u svom sastavu nije u potpunosti zastupao sve zajednice u svojoj opštini, a neki OKZP nisu imali dovoljan broj službenika. OEBS je došao do zaključka da dve trećine do tri četvrtine svih OZ i jedna četvrtina do jedne polovine OKZP ne ispunjavaju osnovne dužnosti koje proističu iz mandata. Dodatne zabrinutosti uključuju nepostojanje jasnog izveštavanja i nadzora, slabu saradnju između mehanizama, situacije u kojima ostali opštinski akteri ne određuju prioritete u radu mehanizama, slabu zastupljenost žena i percepciju da mehanizmi često zanemaruju interese manjih zajednica.

Kako bi se rešili gore pomenuti problemi, kosovske institucije na centralnom nivou, posebno Ministarstvo lokalne uprave i Ministarstvo za zajednice i povratak, trebalo bi da usvoje detaljno sekundarno zakonodavstvo koje se odnosi na praktičan rad mehanizama, sprovedu odgovarajuće praćenje i izgradnju kapaciteta i pruže veću podršku i smernice opštinama. Institucije na lokalnom nivou bi trebalo da osiguraju

¹ Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima (1966), <http://www.ohchr.org/en/professionalinterest/pages/ccpr.aspx> (pristupljeno 3. maja 2014).

² Okvirna konvencija za zaštitu nacionalnih manjina i Izveštaj sa objašnjenjem (1995), [http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/minorities/1_atglance/PDF_H\(95\)10_FCNM_ExplanReport_en.pdf](http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/minorities/1_atglance/PDF_H(95)10_FCNM_ExplanReport_en.pdf) (pristupljeno 3. maja 2014).

³ Zakon br. 03/L-040 o lokalnoj samoupravi, 20. februar 2008. Ceo tekst dostupan na http://www.kuvendikosoves.org/common/docs/ligjet/2008_03-L040_sr.pdf (pristupljeno 3. maja 2014).

puno poštovanje pravnih zahteva i, tamo gde to nije obavezno ali je korisno, uzmu u obzir uspostavljanje pozicija ZPOZ kako bi se pružila podrška odnosima između zajednica. Opštine bi isto tako trebalo da osiguraju da svi mehanizmi mogu da pristupe resursima neophodnim za obavljanje njihovog rada (na primer prevođenje, pristup kompjuterima, itd), uključujući i terenski rad i komunikaciju sa zajednicama, i da redovno i transparentno izveštavaju o svom radu. Osim toga, opštinsko rukovodstvo bi trebalo da preduzme korake da imenuje više žena i osigura transparentan i nepristrasan proces imenovanja kao i koordinaciju podrške među četiri mehanizma i njihovo osnaživanje kao vitalnih elemenata lokalne uprave na Kosovu.

1. UVOD

Mehanizmi učešća na lokalnom nivou nude značajnu pomoć zajednicama u brojčanoj manjini u svakoj opštini u ostvarivanju njihovih ljudskih prava na, između ostalog, obrazovanje, nediskriminaciju, slobodu veroispovesti, zapošljavanje i pristup službama i socijalnoj zaštiti.

Na Kosovu, ključna tela koja deluju na lokalnom nivou i podržavaju ravnopravno uživanje prava svih zajednica na njihovo učešće u javnim poslovima⁴ su: Odbori za zajednice (OZ), Opštinske kancelarije za zajednice i povratak (OKZP) i pozicije zamenika predsednika opštine za zajednice (ZPOZ) i zamenika predsedavajućeg skupštine opštine za zajednice (ZPSOZ).⁵ Njihovo uspostavljanje u 2008. odražavalo je razvoj sistema lokalnog upravljanja na Kosovu kako bi se poboljšala zaštita prava i interesa zajednica, a za garantovanje tih prava važno je funkcionisanje ovih mehanizama u praksi.

Izveštaj OEBS-a iz 2009.⁶ je zaključio da „se pravni okvir [na Kosovu] ne primenjuje na odgovarajući način [i] da postojeći mehanizmi ne pružaju uvek zajednicama iskrenu i delotvornu zaštitu niti garantuju njihovo učešće“⁷. Iako se situacija značajno promenila od izveštaja iz 2009, neke opštine nastavljaju da ne poštuju pravne

⁴ Kao što je naveo MLU: „...funkcionisanje OKZP [opštinskih kancelarija za zajednice i povratak], uključujući zastupničke strukture (odnosno mehanizme skupštine opštine) kao što su Odbor za zajednice, zamenik predsedavajućeg skupštine opštine za zajednice i zamenik predsednika opštine za zajednice, zaokružuje okvir opštinskih internih mehanizama za zaštitu i unapređivanje prava zajednica.“ Str. 18, *Izveštaj o funkcionisanju skupština opština Republike Kosovo*, januar-jun 2013, MLU, jun 2013. <https://mapl.rks-gov.net/Raporte/2013.aspx> (pristupljeno 3. maja 2014).

⁵ Opštinski saveti za bezbednost zajednica (OSBZ) su drugi vid mehanizma koji je relevantan za učešće zajednica u lokalnoj vladi, ali on ima specifičan bezbednosni mandat i ne funkcioniše kao ključni mehanizmi za funkcionisanje administracije lokalne vlade i zbog toga nije uključen u ovo istraživanje. Dodatni aspekt učešća koji nije uključen u ovaj izveštaj je zastupljenost pripadnika zajednica u javnoj službi koji je neposredno istaknut u Izveštaju OEBS-a iz 2013, *Zastupljenost zajednica u službama javne administracije na Kosovu* (februar 2013). <http://www.osce.org/sr/kosovo/99603?download=true> (pristupljeno 3. maja 2014).

⁶ Izveštaj OEBS-a *Zaštita i promovisanje prava zajednica na Kosovu: Mehanizmi učešća na lokalnom nivou* (decembar 2009) <http://www.osce.org/sr/kosovo/40724?download=true> (pristupljeno 3. maja 2014) (Izveštaj o učešću iz 2009).

⁷ *Ibid*, str. 25.

obaveze. Izveštaj OEBS-a iz 2012. *Procena prava zajednica*⁸ je došao do zaključka da su „problemi u unapređivanju i zaštiti prava zajednica na Kosovu i dalje prisutni“ i, još konkretnije, da iako na lokalnom nivou postoji značajan broj uspostavljenih mehanizama za zaštitu i unapređuje prava i interesa zajednica, ti mehanizmi se nisu uvek pokazali kao efikasni. Izveštaj je takođe uočio da ne postoji opštinska podrška u pogledu zaštite lokalne zajednice.⁹ OEBS-ovim praćenjem u 2013. potvrđeno je da veliki broj ovih mehanizama na lokalnom nivou i dalje ne funkcioniše dosledno i adekvatno tokom vršenja svojih obaveza.

Nove institucije lokalne vlasti na Kosovu trenutno su u procesu formiranja nakon izbora održanih u novembru i decembru 2013. Imajući u vidu ključnu ulogu koju OZ, OKZP, ZPOZ i ZPSOZ imaju kao mehanizmi posebno uspostavljeni da štite prava i interese zajednica na lokalnom nivou, ovaj izveštaj ima za cilj da pruži procenu funkcionisanja četiri mehanizma i utvrdi ključne korake za poboljšanje kako bi se dao doprinos i poboljšalo uspostavljanje, započinjanje i dalji rad ova četiri mehanizma. Drugi deo u nastavku preispituje praznine i nedostatke u pravnom okviru koji uspostavlja četiri mehanizma (uključujući i podzakonske akte) kao i mandate određenih mehanizama. Treći deo ocenjuje da li su mehanizmi uspostavljeni na odgovarajući način. Takođe ocenjuje njihov radni učinak, posebno njihovu usaglašenost sa obavezama koje proističu iz pravnog okvira i strateškog odnosno okvira praktične politike u periodu od aprila 2012. do oktobra 2013. Četvrti deo predstavlja zaključke i preporuke donosiocima odluka i relevantnim akterima o tome kako da poboljšaju pravni okvir i radni učinak ova četiri mehanizma s ciljem da se unapredi učešće kosovskih zajednica u lokalnoj upravi i zaštite i unaprede njihova prava i interesi.

Metodološka napomena

OEBS je utvrdio parametre istraživanja i ključne oblasti ovog izveštaja na osnovu redovnog izveštavanja sa terena u 2012. i 2013, koje je praćeno analizom postojećeg pravnog okvira i praktične politike. Utvrđivanjem ključnih stavki koje moraju da se poštuju, istraživači OEBS-a su pratili i ocenili četiri lokalna mehanizma u 34 opštine¹⁰ tokom perioda od 18 meseci, od aprila 2012. do oktobra 2013. Osim sprovođenja sopstvenih procena funkcionalnosti i usaglašenosti tokom tog perioda, istraživači OEBS-a su prikupili podatke putem ankete i obavljenih razgovora sa 250 relevantnih aktera u periodu od aprila do juna 2013, uključujući članove četiri mehanizma, odbornike u skupštinama opština (SO) i predstavnike zajednica koji nisu uključeni u rad opštine ili politiku.¹¹ Aneks 5 predstavlja odgovore na važne teme

⁸ Izveštaj OEBS-a o proceni prava zajednica – Treće izdanje (jul 2012).

<http://www.osce.org/sr/kosovo/92247?download=true> (pristupljeno 3. maja 2014).

⁹ *Ibid.*, str. 5 i str. 35.

¹⁰ Leposavić/Leposaviq, Zubin Potok, Zvečan/Zveçan, kao i severna Mitrovica/Mitrovicë, bili su isključeni iz ankete jer ove opštine nisu primenjivale relevantni kosovski zakonski okvir tokom perioda procene.

¹¹ Od ukupno 250 razgovora, 13 razgovora je obavljeno sa ZPOZ, 14 sa ZPSOZ, 56 sa članovima OZ, 55 sa osobljem OKZP, 51 sa odbornicima, uključujući, tamo gde je to bilo moguće, članove opozicionih političkih stranaka i sa 61 predstavnikom zajednica koji nisu političke pristalice (na primer, radnici građanskog društva, nastavnici, itd.). U svakoj opštini je obavljeno od osam do

prikupljene tokom ispitivanja. Izveštaj se stoga zasniva na kombinaciji kvantitativnih i kvalitativnih podataka dobijenih iz različitih izvora kako unutar tako i van ova četiri mehanizma.

2. PREISPITIVANJE PRAVNOG OKVIRA I OKVIRA PRAKTIČNE POLITIKE KOJI UREĐUJE MEHANIZME ZA ZAJEDNICE NA OPŠTINSKOM NIVOU

Pravni okvir na Kosovu propisuje brojne obaveze za kosovske institucije da štite i unapređuju ravnopravno učešće zajednica u lokalnoj samoupravi. Ključni međunarodni instrumenti koji propisuju pravo na ravnopravno učešće u javnim poslovima su Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima (ICCPR) i Okvirna konvencija za zaštitu nacionalnih manjina (FCNM), a oba dokumenta se neposredno primenjuju na Kosovu. ICCPR izričito navodi da svaki građanin ima pravo da, bez diskriminacije, učestvuje u javnim poslovima.¹² FCNM takođe traži od vlada da stvore uslove neophodne za efikasno učešće zajednica u kulturnom, društvenom i ekonomskom životu i javnim poslovima.¹³ Među koracima koje vlade treba da usvoje da bi ispunile te obaveze su:

- Konsultacije sa zajednicama o zakonskim propisima i administrativnim merama koje verovatno utiču na njih neposredno, uključujući i preko njihovih zastupničkih institucija i drugih odgovarajućih procedura;
- Uključivanje zajednica u pripremu, primenu i procenu planova razvoja i programa kako na centralnom tako i na lokalnom nivou koji verovatno neposredno utiču na njih;
- Sprovođenje studija u vezi s tim zajednicama da bi se ocenio mogući uticaj planiranih razvojnih aktivnosti na te zajednice;

deset razgovora; gde god je to bilo moguće, za svaku kategoriju su dva ispitanika sa kojima se razgovaralo bili različitog pola i iz različitih zajednica. U principu, zbog činjenice da se muškarci češće imenuju za te pozicije, manje od trećine, odnosno samo 74, ispitanika bile su žene. Većina ispitanika, 106 (42 odsto), bili su iz zajednice kosovskih Albanaca, 49 (20 odsto) su bili iz zajednice kosovskih Srba, oko 20 (7 do 8 odsto) su bili iz zajednica kosovskih Roma, kosovskih Bošnjaka i kosovskih Aškalija, a 12 ili manje (manje od 5 odsto) iz zajednica kosovskih Egipćana, kosovskih Turaka, kosovskih Goranaca, kosovskih Crnogoraca i kosovskih Hrvata. Iako nije statistički značajno za raznoliko stanovništvo koje je anketirano, ovaj značajan broj obavljenih razgovora pružio je solidnu osnovu za važan uvid i donošenje važnih zaključaka.

¹² Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima (1966), *supra*, fusnota 1, član 25: „Svaki građanin ima pravo i mogućnost da, bez ikakvih razlika navedenih u članu 2. i bez nerazumnih ograničenja: a) učestvuje u vođenju javnih poslova, direktno ili preko slobodno izabranih predstavnika; b) bira i bude biran na pravično sprovedenim periodičnim izborima tajnim glasanjem, koji osiguravaju slobodno izražavanje volje birača; c) ima pristup javnim službama u svojoj zemlji, uz opšte uslove jednakosti.“

¹³ Okvirna konvencija za zaštitu nacionalnih manjina i Izveštaj sa objašnjenjem (1995), *supra*, fusnota 2, član 15: „Stranke će stvoriti uslove nužne za efikasno učešće osoba koje pripadaju nacionalnim manjinama u kulturnom, društvenom i privrednom životu i javnim poslovima, posebno onim koji se tiču njih samih.“

- Omogućavanje efikasnog učešća zajednica u procesima odlučivanja i izabranim telima na centralnom i lokalnom nivou kao i u decentralizovanim ili lokalnim oblicima vlade.¹⁴

2.1 PRAVNI OKVIR NA KOSOVU

Pravni okvir Kosova zahteva od kosovskih institucija da usvoje afirmativne mere za unapređivanje ravnopravnosti među zajednicama u socijalnim, ekonomskim, kulturnim i političkim sferama, i uključuje posebne garancije za poziciju zamenika predsedavajućeg skupštine opštine za zajednice.¹⁵

Primarno zakonodavstvo relevantno za četiri mehanizma je Zakon o lokalnoj samoupravi¹⁶ (Zakon), odnosno preambula koja se odnosi na potrebu da se unaprede sistemi upravljanja koji su u stanju da rešavaju „konkretne potrebe i zabrinutosti nevećinskih zajednica“. Zakon (a) uspostavlja stalne Odbore za zajednice na opštinskom nivou koji preispituju usaglašenost opštinskih tela sa važećim zakonom, radnje i prakse koje se odnose na prava i interese zajednica¹⁷; i (b) u opštinama gde je najmanje 10 odsto stanovnika iz zajednica u brojčanoj manjini uspostavlja poziciju zamenika predsedavajućeg skupštine opštine za zajednice,¹⁸ i poziciju zamenika predsednika opštine za zajednice.¹⁹ Nažalost, zakon nije praćen odgovarajućim podzakonskim aktima koja bi usmerila praktičnu primenu, a značajan nedostatak je što ne pruža detaljnije informacije o ova tri ključna mehanizma koja se uspostavljaju zbog učešća zajednica.

Izuzetak koji vredi pomenuti je Uredba o opštinskim kancelarijama za zajednice i povratak (Uredba)²⁰ zasnovana na Zakonu (i Zakonu o zaštiti i promovisanju prava zajednica i njihovih pripadnika²¹), koja je iskombinovala funkcije bivših opštinskih kancelarija za zajednice i opštinskih kancelarija za povratak kako bi uspostavila opštinske kancelarije za zajednice i povratak. Uredba pruža detaljnije smernice o mehanizmu OKZP nego što to čini Zakon za ostala tri mehanizma. Osim toga, skorašnje usvajanje Administrativnog uputstva o postupku imenovanja zamenika

¹⁴ FCNM i Izveštaj sa objašnjenjem (1995), Izveštaj sa objašnjenjem, stav 80, FCNM, *supra*, fusnota 2, član 15.

¹⁵ Ustav Kosova, član 58, stav 4, i čl. 62 o poziciji ZPSOZ, navedenoj kao „zamenik predsednika skupštine opštine za zajednice“.

¹⁶ Zakon o lokalnoj samoupravi, *supra*, note 3.

¹⁷ Zakon o lokalnoj samoupravi 2008, čl. 51 i 53, *ibid*.

¹⁸ *Ibid.*, čl. 54 i 55.

¹⁹ *Ibid.*, čl 61.

²⁰ Uredba br. 02/2010 o opštinskim kancelarijama za zajednice i povratak, 12. avgust 2010. Ceo tekst Uredbe je dostupan na http://www.kryeministri-ks.net/repository/docs/Rregullore_per_Zyrat_komunale_per_Komunitete_dhe_Kthim.pdf (pristupljeno 3. maja 2014).

²¹ Zakon br. 03/L-047 o zaštiti i promovisanju prava zajednica i njihovih pripadnika. Ceo tekst je dostupan na http://www.kuvendikosoves.org/common/docs/ligjet/2008_03-L047_en.pdf (pristupljeno 30. maja 2014).

predsednika opština u opštinama²² ('Administrativno uputstvo') propisuje neke dodatne smernice o poziciji ZPOZ.

2.2 Pravna i politička osnova za delotvorno funkcionisanje četiri mehanizma

Kad se procenjuje zakonska osnova za ove mehanizme, uzimaju se u obzir četiri glavna kriterijuma: (i) proces imenovanja (i sastav, za OZ i OKZP); (ii) cilj i svrha mehanizma; (iii) mandat i odgovornosti; i (iv) sistemi za izveštavanje i nadzor.

2.2.1 Zamenik predsednika opština za zajednice

Zakon sadrži samo jedan član za mehanizam ZPOZ,²³ dopunjen administrativnim uputstvom.²⁴ Uzevši u obzir četiri kriterijuma za procenu, oni propisuju sledeće:

- i. **Imenovanje.** Proces imenovanja ZPOZ (i razrešenja) je područje koje najdetaljnije propisuje jedini član ovog Zakona koji se bavi tom pozicijom, uz dodatne odredbe u AU.²⁵ U opštinama u kojima „najmanje 10 odsto građana pripada nevećinskim zajednicama“²⁶, predsednik opštine mora da predloži kandidate za poziciju ZPOZ, koje mora da odobri većina prisutnih odbornika koji glasaju, uključujući i prisutnu većinu odbornika iz nevećinskih zajednica koji glasaju, uz uslov da se upražnjene pozicije moraju popuniti u roku od 30 dana. Administrativno uputstvo takođe nalaže da kandidati moraju da imaju prebivalište u datoj opštini najmanje tri godine i da su „pripadnici manjinske grupe koja čini najveću manjinsku zajednicu u opštini“.²⁷
- ii. **Cilj i svrha.** Ovaj mehanizam u Zakonu ima jasan (mada širok) cilj: ZPOZ, „pomaže savetuje i usmerava predsednika/cu opštine o pitanjima koja se odnose na nevećinske zajednice“²⁸. Shodno tome, predsednik opštine je obavezan da „konsultuje“ ZPOZ o pitanjima zajednica.
- iii. **Mandat i odgovornosti.** U Zakonu nema odredbi koje navode konkretan mandat i odgovornosti, a ni AU ne daje mnogo više detalja, osim da ZPOZ „podržava i afirmiše zahteve manjinskih zajednica pred opštinskim organima“²⁹. Ni Zakon ni Administrativno uputstvo ne daju nikakve indikacije u kakvom je odnosu pozicija ZPOZ prema svakom od tri preostala mehanizma za učešće zajednica, (u tom smislu, statuti nekih opština za neke pozicije daju dodatna pojašnjenja).

²² Administrativno uputstvo br. 2014/01 o postupku imenovanja zamenika predsednika opština u opštinama, 28. januar 2014. Ceo tekst Administrativnog uputstva je dostupan na <http://mapl.rks.gov.net/getattachment/4920ed63-3d4a-4fa5-9836-42b2f5d53af9/Udhezimi-administrativ-MAPL-Nr-2014-01-per-procedu.aspx> (pristupljeno 3. maja 2014).

²³ Zakon o lokalnoj samoupravi, član 61, *supra*, fusnota 3.

²⁴ *Supra*, fusnota 22.

²⁵ Administrativno uputstvo br. 2014/01, član 4, *supra*, fusnota 22.

²⁶ Zakon o lokalnoj samoupravi, član 61, *supra*, fusnota 3.

²⁷ *Ibid*, član 6.

²⁸ Zakon o lokalnoj samoupravi, član 58 (l), *supra*, fusnota 3.

²⁹ Administrativno uputstvo br. 2014/01, član 5, *supra*, fusnota 22.

- iv. **Izveštavanje i nadzor.** Nema odredbi koje bi propisale sisteme izveštavanja i nadzora rada ZPOZ,³⁰ samo se, imajući u vidu da je zadatak ZPOZ da savetuje predsednika opštine, podrazumeva da isti treba predsednika da izveštava o radu, a da predsednik opštine nadzire rad svog zamenika za zajednice.

2.2.2 Zamenik predsedavajućeg skupštine opštine za zajednice

Postojeće zakonodavstvo za mehanizam ZPSOZ ima samo jedan član u ustavu³¹ i dva člana u Zakonu, koja odražavaju tekst ustavnih odredbi.³² Uzevši u obzir četiri kriterijuma za procenu, oni propisuju sledeće:

- i. **Imenovanje.** U opštinama u kojima 10 ili više odsto stanovnika pripada zajednicama u brojčanoj manjini na opštinskom nivou, zakon propisuje da: „Poziciju zamenika predsedavajućeg skupštine opštine za zajednice zauzima kandidat nevećinske zajednice koji dobije najviše glasova na otvorenoj listi kandidata za izbor u skupštini opštine“, što uključuje i kriterijum da je ova pozicija rezervisana za pripadnika zajednice koja se u datoj opštini nalazi u brojčanoj manjini.³³ U zakonu se nigde ne spominje postupak razrešenja, a nema ni uputstava u vezi sa potencijalnim imenovanjem neobaveznih ZPSOZ u opštinama sa manje od 10 odsto građana koji pripadaju zajednicama koje su u datoj opštini u brojčanoj manjini.
- ii. **Cilj i svrha.** Cilj ovog mehanizma je relativno jasno opisan u članu 55, gde se navode dve ključne funkcije ZPSOZ, koji: a) „promoviše dijalog između zajednica“ i b) „služi kao zvanična osoba koja se bavi rešavanjem pitanja nevećinskih zajednica i zaštitom njihovih interesa na sednicama Skupštine i u njenom radu“.³⁴
- iii. **Mandat i odgovornosti.** U Zakonu se dosta ograničeno pominje konkretan mandat, uz napomenu da je ZPSOZ „odgovoran za razmatranje pritužbi zajednica ili njihovih pripadnika, ukoliko akta ili odluke skupštine opštine krše njihova Ustavom zagarantovana prava“ i da takve pritužbe uputi na ponovno razmatranje SO.³⁵ Ako SO odluči da ne preispita pojedino pitanje ili ako i nakon dodatnog razmatranja to predstavlja kršenje prava, ZPSOZ ima mandat da takve slučajeve uputi direktno ustavnom sudu i da bude na raspolaganju zajednicama kao važan kanal za zajednice kad se traži zaštita sa centralnog nivoa. Međutim, nema odredbi koje ukazuju u kakvom je odnosu pozicija ZPSOZ prema svakom od preostala tri mehanizma za učešće zajednica.
- iv. **Izveštavanje i nadzor.** Nema odredbi koje ukazuju na bilo kakve sisteme izveštavanja ili nadzora rada ZPSOZ.

³⁰ Iako u Zakonu o lokalnoj samoupravi nema odredbi koje se tiču obaveznog izveštavanja za ZPOZ, Zakon o civilnoj službi ovo navodi kao osnovni princip za sve službenike javne administracije; videti član 5, 1.5 o odgovornosti, Zakon br. 03/L-149 o državnoj službi, 25. jun 2010. Celokupan tekst je dostupan na: <http://www.kuvendikosoves.org/common/docs/ligjet/2010-149-ser.pdf> (pristupljeno 3. maja 2014).

³¹ *Supra*, fusnota 15

³² Zakon o lokalnoj samoupravi 2008, članovi 54 i 55, *supra*, fusnota 3.

³³ *Ibid*, čl. 54.

³⁴ *Ibid*, čl. 55.

³⁵ *Ibid*, čl. 55.

2.2.3 Odbor za zajednice

Kako je navedeno, Zakon predstavlja osnovu i za rad OZ, koji se osniva kao jedan od dva „stalna odbora“ unutar SO.³⁶ Postoje još dva strateška dokumenta izdata 2012, koji daju značajne dodatne smernice za rad OZ: Opis poslova i zadataka (OPZ)³⁷ i Smernice za OZ³⁸, koje je usvojilo Ministarstvo lokalne uprave (MLU). Oba ova strateška dokumenta izrađena su zbog potrebe da se zajednice i opštine bolje upoznaju sa ulogom i funkcionisanjem OZ. Uzevši u obzir četiri kriterijuma za procenu, oni propisuju sledeće:

- i. **Imenovanje i sastav.** Iako Član 53 navodi određene zahteve u pogledu sastava OZ, pri čemu se napominje da mora imati u svom sastavu i odbornike i bar jednog predstavnika svake zajednice koja živi u toj opštini (većinu članova treba da čine predstavnici zajednica), postoje razlike između prevoda na albanski i prevoda Zakona na engleski i srpski.³⁹ Zakon ne pruža nikakve detalje o postupku imenovanja. OPZ OZ je, stoga, važno sredstvo za prevazilaženje nedostatka smernica, jer opisuje proces izbora predstavnika zajednica, što obuhvata i kriterijume za izbor (član 4 OPZ OZ) i postupke za izbor predsedavajućeg i zamenika predsedavajućeg (član 6), kao i postupak razrešenja (član 14). Pored toga, Smernice za OZ predlažu i dobre praktične primere za direktan rad sa zajednicama kako bi se osigurao značajan stepen njihovog učešća (član 2). Međutim, nema smernica za imenovanje odbornika iz zajednica u brojčanoj manjini za OZ u datim opštinama.
- ii. **Cilj i svrha.** U Zakonu se navodi da je cilj OZ da obezbedi da se „prava i interesi zajednica u potpunosti poštuju“ razmatranjem i davanjem preporuka za opštinske politike i delovanje.⁴⁰
- iii. **Mandat i odgovornosti.** Zakon, takođe, detaljnije propisuje i mandat i odgovornosti, navodeći da OZ treba da: „preispita usklađenost opštinskih vlasti sa važećim zakonom i preispita sve opštinske strategije, praksu i aktivnosti“ koje se odnose na prava zajednica i „preporuči SO odgovarajuće mere kako bi se obezbedilo sprovođenje odredbi o potrebi zajednica da promovišu, izražavaju, čuvaju i razvijaju svoj etnički, kulturni, verski i jezički identitet, kao i odgovarajuća zaštita prava zajednica unutar opštine“⁴¹. U Zakonu nema odredbi koje bi ukazivale na međusobni odnos OZ i preostala tri mehanizma za učešće zajednica.

³⁶ *Ibid*, članovi 51 i 53.

³⁷ MLU, Opis poslova i zadataka Odbora za zajednice, rešenje izdato 4. septembra 2012.

³⁸ MLU nije izdao nikakvo javno ili formalno rešenje kojim se usvajaju Smernice za Odbor za zajednice, ali je učestvovao u njihovoj izradi i objavljivanju u septembru 2012.

³⁹ Za član 53, verzija na albanskom jeziku Zakona o lokalnoj samoupravi (*supra*, fusnota 3) ne slaže se sa verzijama Zakona na engleskom i srpskom jeziku i nudi nejasna uputstva o tome da li odbornici ili članovi koji predstavljaju zajednice u brojčanoj manjini u opštini treba da čine većinu članova OZ. OPZ OZ (*supra*, fusnota 37) je od pomoći u tom smislu, jer jasno navodi da članovi koji predstavljaju zajednice u brojčanoj manjini u opštini treba da čine većinu u OZ (član 4).

⁴⁰ Zakon o lokalnoj samoupravi, član 53, *supra*, fusnota 3.

⁴¹ *Ibid*.

OPZ za OZ (članovi 5 i 7) i Smernice za OZ (članovi 3 i 4) detaljnije razrađuju dužnosti i odgovornosti (kako za OZ uopšte, tako i za pozicije predsedavajućeg i zamenika predsedavajućeg), što obuhvata: razmatranje opštinskog budžeta; davanje preporuka SO ili predsedniku opštine o pitanjima koja se tiču zajednica; javno zalaganje za učešće zajednica u javnoj administraciji na opštinskom nivou; uključivanje stavova zajednica u relevantne strategije i principe delovanja; i nadzor i izveštavanje SO, kao i konsultacije i koordinacija sa OKZP, o realizaciji projekata za zajednice.

- iv. **Izveštavanje i nadzor.** U Zakonu nema odredbi koje ukazuju na bilo kakav sistem izveštavanja i nadzora rada OZ. Međutim, OPZ OZ se bavi izveštavanjem, ističući da je potrebno bar polugodišnje izveštavanje SO i predsednika opštine o aktivnostima OZ, aktivnostima i preporukama (član 5.2), kao i izrada pisanog godišnjeg izveštaja o radu OZ (član 5.3).

2.2.4 Opštinske kancelarije za zajednice i povratak

OKZP je mehanizam sa najbolje razrađenom zakonskom osnovom, na kojem su zajednički radila tela na centralnom nivou koja imaju direktnu ili indirektnu odgovornost za pitanja zajednica (Ministarstvo za zajednice i povratak (MZP), Kancelarija za pitanja zajednica, Ministarstvo javne uprave, Ministarstvo unutrašnjih poslova i MLU) kao i brojni međunarodni akteri. Osnovne smernice mogu se pronaći u Uredbi, koja je od posebnog značaja za osnivanje OKZP kao jedinstvenog mehanizma za zaštitu i unapređivanje prava zajednica, uključujući i bivše opštinske kancelarije za zajednice i opštinske kancelarije za povratak. Strateški dokument „Opis poslova i zadataka OKZP – standardni operativni postupci“⁴², koji je odobrila Međuministarska radna grupa za OKZP i koji je objavljen 2011, daje dodatne smernice za rad OKZP, i razrađuje konkretne odgovornosti u tri najvažnija područja prava zajednica: dostupnost usluga, povratak i repatrijacija. Uzevši u obzir četiri kriterijuma za procenu, ovi dokumenti propisuju sledeće:

- i. **Imenovanje i sastav.** Uredba razrađuje pet predviđenih radnih mesta u okviru OKZP, zavisno od potreba konkretne opštine (uključujući i procenu potreba na osnovu preporuka OZ): šef kancelarije, koordinator i službenik za prava i integraciju zajednica i koordinator i službenik za održivi povratak.⁴³ Nema odredbi u pogledu postupka angažovanja ili kriterijuma za izbor osoblja OKZP. Međutim, ovaj nedostatak je delotvorno ispravljen OPZ-om OKZP i pratećim aneksima, u kojima se navode opisi poslova za sve navedene pozicije, kao i Zakonom o civilnoj službi⁴⁴, koji reguliše postupak imenovanja službenika javne administracije.
- ii. **Cilj i svrha.** Mehanizam ima jasan cilj, kao što se navodi u preambuli Uredbe, a to je da doprinese sprovođenju međunarodnih sporazuma o pravima zajednica i instrumenata koji su direktno primenjivi na Kosovu, Zakona o lokalnoj samoupravi

⁴² Opis poslova i zadataka OKZP – Standardni operativni postupci, 21. april 2011, dostupno na: http://www.kryeministri-ks.net/zck/repository/docs/ToR_za_OKZP-20110421-final-ser.pdf (pristupljeno 3. maja 2014).

⁴³ Uredba o OKZP, članovi 5 i 6, *supra*, fusnota 20.

⁴⁴ Zakon o civilnoj službi, *supra*, fusnota 30.

i Zakona o zaštiti i unapređivanju prava zajednica i njihovih pripadnika. Uredba takođe navodi i da OKZP treba da štiti i unapređuje prava zajednica, obezbedi ravnopravnu dostupnost usluga i stvara uslove za održivi povratak⁴⁵.

- iii. **Mandat i odgovornosti.** Uredba razrađuje i dužnosti i odgovornosti OKZP: aktivnosti u vezi sa pravima zajednica, sa naglaskom na povratku, procesu integracije i dostupnost usluga; održavanje baze podataka o ciljnim zajednicama i korisnicima; i koordinacija funkcija unutar opštine i sa relevantnim centralnim institucijama⁴⁶. Pri vršenju ovih dužnosti i odgovornosti, Uredba nalaže da OKZP uspostave kontakt sa ciljnim korisnicima (npr. pripadnici zajednica, povratnici, repatriрана lica); procenjuju prava zajednica i potrebe korisnika (ili ažuriraju prethodne procene); koordinišu i saraduju sa svim relevantnim zainteresovanim stranama; izrađuju, prate i ocenjuju projekte čiji su korisnici zajednice; omogućće učesće zajednica u izradi relevantnih strategija, politike i planova aktivnosti; savetuju (pismeno ili usmeno) SO ili izvršne organe opštine o pitanjima koja su relevantna za zaštitu i unapređivanje prava zajednica; i preduzimaju aktivnosti javnog približavanja zajednicama kao i kampanje podizanja svesti⁴⁷.

Uredba konkretno ističe da OKZP treba da deluju u „punoj saradnji“ sa preostala tri mehanizma za učesće zajednica; takođe, uredba obavezuje i sve opštinske zvaničnike da u potpunosti saraduju sa OKZP, a OKZP da saraduje sa svim relevantnim centralnim institucijama⁴⁸.

- iv. **Izveštavanje i nadzor.** Uredba nalaže da OKZP „podnosi izveštaj predsedniku opštine“ i dostavlja redovne izveštaje o napretku predsedniku opštine, SO i centralnim institucijama; ona propisuje i da šef Kancelarije treba da dostavlja godišnji izveštaj predsedniku opštine i SO i podnosi detaljan izveštaj o radu OKZP na svakom sastanku OZ⁴⁹.

2.3 Rodna ravnoteža

Konvencija o eliminaciji svih oblika diskriminacije žena (CEDAW)⁵⁰, koja je na Kosovu direktno primenjiva⁵¹, zahteva da vlade preduzmu „sve odgovarajuće mere, uključujući i zakonodavne, kako bi se obezbedio pun razvoj i napredak žena“ i da „ženama obezbedi, pod istim uslovima kao i muškarcima, pravo [...] da učestvuju u formulisanju, a time i sprovođenju, vladine politike i vrše javne dužnosti i obavljaju sve javne funkcije na svim nivoima vlasti.“⁵².

⁴⁵ Uredba o OKZP, član 1, *supra*, fusnota 20.

⁴⁶ *Ibid*, član 7.

⁴⁷ *Ibid*, članovi 8 i 9.

⁴⁸ *Ibid*, član 4.

⁴⁹ *Ibid*, članovi 3, 7 i 8.

⁵⁰ Konvencija o eliminisanju svih oblika diskriminacije žena, Generalna skupština UN, 18. decembar 1979, dostupno na: <http://www.ohchr.org/Documents/ProfessionalInterest/cedaw.pdf> (pristupljeno 3. marta 2014).

⁵¹ CEDAW je jedan od međunarodnih instrumenata navedenih u članu 22 Ustava Kosova, koji su direktno primenjivi na Kosovu.

⁵² CEDAW, članovi 3 i 7, *supra*, fusnota 50.

Pravo žena na ravnopravno učešće u javnim poslovima dodatno se ojačava u pravnom okviru Kosova kroz Zakon o ravnopravnosti polova, u kojem se propisuje da „[p]ri imenovanju članova određenih saveta, odbora i predstavničkih tela na Kosovu i van njega, nadležne institucije poštuju podjednaku zastupljenost žena i muškaraca“, i pojašnjava se da se smatra da je „podjednaka zastupljenost žena i muškaraca“ postignuta u slučajevima kada zastupljenost u institucijama iznosi 40 odsto⁵³. Pored toga, Zakon o civilnoj službi, koji važi za ZPOZ i osoblje OKZP, uključuje jasnu posvećenost rodnoj ravnopravnosti⁵⁴. Mada se u pravnom i strateškom okviru za ZPOZ, ZPSOZ i OKZP ne navodi posebno rodno pitanje, u OPZ i Smernicama za OZ pominje se „ravnopravan rodni tretman“ i „rodna ravnoteža“ u sastavu OZ, odnosno pri izboru kandidata⁵⁵.

2.4 Rezime nalaza

Kada se posmatra u odnosu na četiri ključna kriterijuma (proces imenovanja i sastav, cilj i svrha, mandat i dužnosti, i izveštavanje i nadzor), zakonodavni osnov za četiri mehanizma ima niz jasnih nedostataka koji se odražavaju na sprovođenje na lokalnom nivou. Jedan izuzetak je Uredba o Opštinskim kancelarijama za zajednice i povratak iz 2012. godine, koja predstavlja važan napredak u otklanjanju pravnih nedoumica za najmanje jedan mehanizam, kako je to OEBS predložio u svom izveštaju iz 2009. godine⁵⁶.

Mada su procesi imenovanja ukratko izloženi, za većinu mehanizama još uvek ne postoje smernice u pogledu kriterijuma za kandidate, mandata, postupaka razrešenja sa dužnosti i/ili mera za obezbeđivanje transparentnosti u odlučivanju. U predmetnom zakonodavstvu se ne navode cilj i svrha sva četiri mehanizma, već se široko formulišu isti za ZPOZ i OZ. Slično tome, loši su zakonski propisi za mandate i nadležnosti: oni su veoma ograničeni za ZPOZ, ZPSOZ i OZ, a za OKZP su samo navedeni u osnovnoj formi. OKZP je takođe jedini mehanizam za koji se u zakonodavstvu navode međusobni odnosi između četiri mehanizma i detaljno opisuju procedure izveštavanja i nadzora, a da takvi sistemi nisu uspostavljeni za ZPOZ, ZPSOZ ili OZ.

Priprema podzakonskih akata, odnosno Administrativnog uputstva za ZPOZ, Uredbe o OKZP i strateških dokumenata, odnosno OPZ i Smernica za OZ, predstavlja važan napredak. Međutim, i dalje ostaju značajni nedostaci, a vredan doprinos postignut strateškim smernicama urušava se činjenicom da ovi dokumenti nemaju snagu zakona, što možda delimično jeste uzrok njihovog slabog sprovođenja (videti član 3). I na pozicije ZPOZ i ZPSOZ utiče nepostojanje osnovnih pojedinosti o nadležnostima, kao i o sistemima za izveštavanje i nadzor.

⁵³ Zakon br. 2004/02 o ravnopravnosti polova na Kosovu, 19. februar 2004, članovi 3.4 i 3.2. Ceo tekst dostupan je na http://www.kuvendikosoves.org/common/docs/ligjet/2004_2_sr.pdf (pristupljeno 3. maja 2014).

⁵⁴ Zakon o civilnoj službi, član 3.1 i članovi 5, 1.2 i 1.9, *supra*, fusnota 30.

⁵⁵ OPZ OZ, član 4.1, *supra*, fusnota 37; Smernice za OZ, str. 8, *supra*, fusnota 38.

⁵⁶ Izveštaj o učešću iz 2009, str. 27.

Premda ne postoji plan za idealne strukture lokalne uprave kojim bi se osigurala puna zaštita i unapređivanje prava i interesa zajednica u skladu sa međunarodnim standardima, u principu se čini da su četiri mehanizma koja postoje na Kosovu u stanju da osiguraju ovu zaštitu i unapređivanje ukoliko dobro funkcionišu. Preko obaveznog OZ koji funkcioniše kao deo zakonodavnog ogranka lokalne uprave, zajednice su u svim opštinama uključene u donošenje odluka o pitanjima koja su od važnosti za njih, a dodatno im koristi to što je u nekim opštinama njihov predstavnik postavljen na rukovodeću poziciju ZPSOZ, koja služi kao kanal preko kojeg se štite ustavno garantovana prava. Slično tome, funkcionišući kao deo izvršnog ogranka lokalne uprave, obavezni OKZP radi na sprovođenju praktičnih mera, gde je njegov rad u nekim opštinama potpomognut rukovodećom pozicijom ZPOZ. Međutim, nedovoljno detalja u zakonskom i strateškom okviru narušava rad ovih mehanizama kao koherentnog sistema za sprovođenje na lokalnom nivou – isto ovo nepostojanje detalja takođe ometa efikasnu procenu njihovog funkcionisanja u zaštiti i unapređivanju prava i interesa zajednica. Dalje razvijanje pravnog i strateškog okvira za ova četiri mehanizma biće od suštinske važnosti da bi institucije Kosova ispunile svoje obaveze.

3. PREGLED USPOSTAVLJANJA I FUNKCIONISANJA ČETIRI MEHANIZMA

Kao što je gore navedeno, OKZP i OZ su obavezni za sve opštine, bez obzira na broj stanovnika zajednica. Posebne pozicije ZPOZ i ZPSOZ zakonom se zahtevaju samo u opštinama gde zajednice čine bar 10 odsto ili više ukupnog stanovništva opštine. Prema popisu stanovništva sprovedenom 2011. godine⁵⁷, u sedam opština su potrebne pozicije ZPOZ i ZPSOZ – odnosno tamo gde broj stanovnika zajednica u brojačanoj manjini na opštinskom nivou iznosi bar 10 odsto ili više⁵⁸. Trebalo bi, međutim, navesti da premda se popisom stanovništva dobija najsveobuhvatnija i jedina zvanična procena stanovništva na Kosovu, bilo je izveštaja o slabom stepenu učešća nekih zajednica, to jest kosovskih Srba, kosovskih Roma, kosovskih Aškalija i kosovskih Egipćana, koji su stoga možda u određenoj meri nedovoljno zastupljeni⁵⁹.

⁵⁷ Izveštaj o popisu iz 2011. godine dostupan je na: <http://esk.rks.gov.net/rekos2011/repository/docs/Report%20On%20Population,%20Households%20And%20Ho using%20%20Census%20In%20Kosovo%202011.pdf> (datum pristupa: 3. maja 2014. god.).

⁵⁸ Dragash/Dragaš, Fushë Kosovë/Kosovo Polje, Gračanica/Graçanicë, Klokot-/Kllokot-, Novobërdë/Novo Brdo, Štrpce/Shtërpçë i Prizren.

⁵⁹ Na primer, videti 'Manjinske zajednice prema rezultatima popisa stanovništva na Kosovu 2011. godine: Analiza i preporuke', Evropski centar za pitanja manjina (ECPM), Kratak pregled politike Kosova, 18. decembar 2012. god., dostupno na: http://www.ecmikosovo.org/wp-content/Publications/Policy_briefs/2012-12_ECMI_Kosovo_Policy_Brief_-_Minority_Communities_in_the_2011_Kosovo_Census_Results_Analysis_and_Recommendations/eng.pdf (pristupljeno 3. maja 2014).

3.1 Zamenik predsednika opštine za zajednice

Procena uspostavljanja

Generalno, OEBS-ovom analizom je utvrđeno da su pozicije ZPOZ uspostavljene u skladu sa odgovarajućim zakonodavstvom i rezultatima popisa stanovništva iz 2011. godine, izuzimajući Opštinu Gračanica/Gračanicë koja nije imenovala ZPOZ bez obzira na to što je popisom stanovništva evidentirano preko 10 odsto stanovnika iz zajednica u brojčanoj manjini na nivou opštine. Ono što ohrabruje – a u skladu je sa preporukama OEBS-a iz 2009. godine⁶⁰ – to je da je osam opština⁶¹ otišlo dalje od onoga što se zahteva zakonom, te su uspostavile pozicije ZPOZ uprkos činjenici da popisom stanovništva iz 2011. godine nije procenjeno da broj stanovnika njihovih zajednica dostiže prag od 10 odsto. Od 14 imenovanih ZPOZ⁶², pet su bili kosovski Albanci (u slučaju Lipjan/Lipljana, iz zajednice koja je u brojčanoj manjini u ovoj opštini), četiri su bili kosovski Srbi, dva su bila kosovski Bošnjaci, dva su bila kosovski Turci i jedan je bio kosovski Crnogorac⁶³.

Službenici OEBS-a zaduženi za praćenje naveli su da je isplata plata i dnevnica ZPOZ vršena pravilno i redovno i da su za ZPOZ-ima opštinski resursi koji su im bili potrebni za rad bili dostupni (npr. računari, kancelarijski prostor, telefoni, prevoz, itd.). U zakonskom i strateškom okviru ne pominje se izdvajanje posebnih budžetskih sredstava za ZPOZ radi finansiranja aktivnosti kao takvih, međutim, OEBS je u najmanje četiri slučaja utvrdio da su ZPOZ-ima bila dostupna dodatna finansijska sredstva ili poseban budžet preko kabineta predsednika opštine. Službenici OEBS-a zaduženi za praćenje takođe su utvrdili da nijedna opština nije usvojila poseban OPZ ili opis posla za poziciju zamenika predsednika opštine; slično tome, nijedan ZPOZ nije pripremio ili usvojio plan rada ili plan aktivnosti.

Procena učinka

Generalno, OEBS-ovom analizom je utvrđeno da su ZPOZ radili u skladu sa Zakonom o lokalnoj samoupravi. Iako u ovom slučaju izuzetno ograničen opis u Zakonu onemogućava suštinsku analizu⁶⁴, OEBS-ovim praćenjem je potvrđeno da je 14 imenovanih ZPOZ obavljalo bar svoje osnovne dužnosti koje se podrazumevaju, odnosno dolazili su na posao i učestvovali na redovnim sastancima, uključujući sastanak skupštine opštine.

⁶⁰ Izveštaj o učešću iz 2009, Preporuke, str. 27.

⁶¹ Gjilan/Gnjilane (videti fusnotu 62 koja sledi), Kamenicë/Kamenica, Lipjan/Lipljan, Mamuša/Mamushë/Mamuša, Mitrovicë/Mitrovica, Obiliq/Obilić, Pejë/Peć i Ranilug/Ranillug

⁶² Treba navesti da je pozicija ZPOZ u Gjilan/Gnjilanu bila upražnjena 17. oktobra 2013. godine i ostala upražnjena do izbora narednog meseca. S obzirom da je do razrešenja dužnosti došlo na samom kraju osamnaestomesečnog perioda procene, ovaj pregled i analiza uključuju OEBS-ovo praćenje funkcionisanja pozicije ZPOZ u Gjilan/Gnjilanu i odgovore ispitanika koji su ranije bili imenovani na tu poziciju.

⁶³ Videti anekse 1 i 2.

⁶⁴ Tokom procene izvršene u periodu od aprila 2012. godine do oktobra 2013. godine nije analiziran učinak ZPOZ u pogledu odgovornosti navedenih u Administrativnom uputstvu br. 2014/01 (*supra*, fusnota 22), jer je ono usvojeno u januaru 2014. god.

Problematična pitanja

Izveštavanje. Zakonom se ne zahteva bilo kakvo posebno izveštavanje od strane ZPOZ, iako je ovo standardna dužnost svih službenika javne administracije⁶⁵ i važna je za odgovornost i transparentnost u radu ZPOZ. OEBS-ovim praćenjem potvrđeno je da je svega 4 od 14 imenovanih ZPOZ podnelo izveštaj o svom radu, uglavnom usmenim izveštavanjem ili putem neobjavljenih pismenih izveštaja upućenih predsedniku opštine.

Interna saradnja na zaštiti i unapređivanju prava i interesa zajednica. Većina ZPOZ koje su anketirali službenici OEBS-a zaduženi za praćenje naveli su da je njihova komunikacija sa njihovim opštinama dobra, dok je samo dvoje navelo da su imali problema sa dobijanjem odgovarajućih i blagovremenih informacija⁶⁶. Službenici OEBS-a zaduženi za praćenje procenili su da je tek nešto više od polovine ZPOZ (osam) efektivno saradivalo sa drugim mehanizmima učešća zajednice⁶⁷. Od trinaest ZPOZ sa kojima je obavljen razgovor, većina (11) je smatrala da ja postojala dobra saradnja između četiri mehanizma, premda je dvoje izjavilo da je ta saradnja bila slaba⁶⁸.

Poštovanje jezičkih prava. Službenici OEBS-a zaduženi za praćenje naveli su da su na samo četiri pozicije ZPOZ značajno uticali opštinski propusti u poštovanju zahteva u pogledu jezika, koji se uglavnom odnose na turski i bosanski jezik. Odgovori anketiranih ZPOZ potvrdili su ovu osnovano pozitivnu sliku i niko nije istakao suštinske problem u pogledu upotrebe jezika⁶⁹.

3.2 Zamenik predsedavajućeg skupštine opštine za zajednice

Procena uspostavljanja

Pozicija ZPSOZ uspostavljena je u svih sedam opština gde je 10 odsto ili više stanovnika iz reda zajednica u brojčanoj manjini (prema popisu stanovništva iz 2011. godine)⁷⁰. U još osam opština su uspostavljene pozicije ZPSOZ uprkos tome što ne dostižu prag od 10 odsto, premda je jedna takva pozicija upražnjena jer je ZPSOZ podneo ostavku u septembru 2012. god.⁷¹ Kako se i zahteva, svi imenovani ZPSOZ

⁶⁵ Član 5, Osnovna načela civilne službe, 1.5 „Odgovornost – civilni službenici obavezni su da izveštavaju, daju objašnjenja i odgovaraju za posledice svojih radnji, odluka i nečinjenja u administraciji“, Zakon o civilnoj službi, *supra*, fusnota 30.

⁶⁶ Videti Aneks 5.

⁶⁷ U svrhu analize, 'efektivna saradnja' definisana je kao „redovna i uspešna razmena informacija, zajednički sastanci, koordinisano delovanje, uzajamna pomoć u bilo kakvom propagiranju/lobiranju u vezi sa politikom ili odlukama u opštini, itd“.

⁶⁸ Videti Aneks 5.

⁶⁹ *Ibid.*

⁷⁰ Dragash/Dragaš, Fushë Kosovë/Kosovo Polje, Gračanica/Gračanicë, Klokot/Kllokot, Novobërdë/Novo Brdo, Prizren i Štrpce/Shtërpçë.

⁷¹ Gjakovë/Đakovica, Gjilan/Gnjilane, Istog/Istok, Kamenicë/Kamenica, Pejë/Peć, Prishtinë/Priština, Mitrovicë/Mitrovica i Ranilug/Ranillug (mada je ova pozicija ostala upražnjena nakon ostavke podnete u septembru 2012. godine).

bili su iz zajednica u brojčanoj manjini u datoj opštini. Od 14 ZPSOZ koji su oktobra 2013. godine obavljali svoju funkciju, tri su bila kosovski Albanci, tri su bila kosovski Bošnjaci, tri su bila kosovski Egipćani, tri su bila kosovski Turci i dva su bila kosovski Srbi⁷².

Službenici OEBS-a zaduženi za praćenje izjavili su da je isplata plata i dnevnica ZPOZ vršena pravilno i redovno i da su im resursi koji su im bili potrebni za rad bili u dobroj meri dostupni, premda su primećeni problem u četiri slučaja koji se odnose na nedostatak kancelarijskog prostora i dostupnost računara i telefona. Premda se u zakonskom i strateškom okviru ne pominje izdvajanje posebnih budžetskih sredstava za ZPSOZ radi finansiranja aktivnosti kao takvih, u šest slučajeva finansijska sredstva su im bila dostupna preko budžeta SO ili preko glavnog finansijskog službenika opštine.

Procena učinka

U principu, službenici OEBS-a zaduženi za praćenje utvrdili su da ZPSOZ rade u skladu sa njihovim zakonskim dužnostima, npr. učestvuju na sastancima skupštine opštine; ovo nije bilo tako samo u jednom slučaju, zbog upražnjene pozicije. U tri slučaja, opština je za tu poziciju pripremila ili usvojila OPZ ili opis posla, a u dva slučaja pripremljen je ili odobren radni ili plan aktivnosti.

Problematična pitanja

Izveštavanje. Zakonom se ne zahteva nikakvo posebno izveštavanje od strane ZPSOZ, međutim, ovo je standardna dužnost svih izabranih službenika i važna je za odgovornost i transparentnost u radu ZPSOZ. OEBS-ovim praćenjem je potvrđeno da je samo dvoje od 14 imenovanih ZPSOZ izveštavalo o svom radu; ovo se odvijalo u usmenoj formi samo u jednom slučaju, a u drugom je izveštavan samo predsednik opštine.

Interna saradnja na zaštiti i unapređivanju prava i interesa zajednica. Većina (deset) ZPSOZ koje su anketirali službenici OEBS-a zaduženi za praćenje izjavili su da je njihova saradnja sa njihovim opštinama bila dobra i niko nije rekao da je imao problema da dobije relevantne informacije⁷³. Službenici OEBS-a zaduženi za praćenje ocenili su da je 11 ZPSOZ efikasno saradivalo sa drugim mehanizmima za učešće zajednica⁷⁴, a većina (11) ZPSOZ sa kojima je obavljen razgovor smatrala je da je između ova četiri mehanizma postojala dobra saradnja⁷⁵, mada je navedeno da je u vezi sa ovim bilo određenih problema sa deljenjem informacija.

Poštovanje jezičkih prava. Službenici OEBS-a zaduženi za praćenje naveli su znatne probleme ili pitanja u vezi sa upotrebom jezika u službenoj upotrebi samo za jednu poziciju ZPSOZ; ostali anketirani ZPSOZ potvrdili su generalno pozitivan zaključak

⁷² Videti Aneks 1 i 2.

⁷³ Videti Aneks 5.

⁷⁴ *Supra*, fusnota **Error! Bookmark not defined.**

⁷⁵ Videti Aneks 5.

službenika OEBS-a da većina ZPSOZ nema problema zbog toga što opštine ne ispunjavaju svoje obaveze u pogledu upotrebe jezika⁷⁶.

3.3 Odbori za zajednice

Procena uspostavljanja i sastava

Od 34 anketirane opštine, službenici OEBS-a zaduženi za praćenje utvrdili su da su sve formirale OZ i da je većina njih u velikoj meri u skladu sa pravnim okvirom. Za svega tri OZ je ocenjeno da imaju ozbiljne funkcionalne problem, bilo da se radi o tome da ne održavaju sastanke⁷⁷ ili da nemaju predstavnike zajednica⁷⁸. Međutim, kada je vršena procena članstva u OZ u odnosu na popis stanovništva iz 2011. godine, u nijednom OZ nije bilo dovoljno predstavnika iz zajednica koje su na popisu evidentirane kao stanovništvo opštine; međutim, koliko god mala bila zajednica koja je evidentirana, prema zakonu je potrebno da ima svog predstavnika u OZ.

U 34 formirana OZ bilo je ukupno 230 članova. Sveukupno, najveći deo članova OZ činili su kosovski Albanci (102), potom kosovski Srbi (50), kosovske Aškalije (21) i kosovski Romi (20), a zatim slede ostale zajednice na Kosovu sa oko 10 ili manje članova u OZ na celoj teritoriji Kosova. Procena članova OZ „koji nedostaju“ (odnosno OZ koji, na osnovu popisa zajednica koje žive u svakoj opštini, iz 2011. godine, treba da imaju članove iz određenih zajednica, ali ih nemaju) pokazala je da su kosovski Bošnjaci i kosovski Turci bili najviše pogođeni, jer uopšte nisu imali predstavnike u OZ u 23, odnosno 20 opština, uprkos tome što je evidentirano da žive u tim opštinama; kosovski Egipćani i kosovski Goranci nisu imali dovoljno predstavnika u OZ u 15 i 14 opština u kojima žive; kosovske Aškalije nisu imale dovoljno predstavnika u OZ u 13 opština u kojima žive; a i kosovski Srbi i kosovski Romi nisu imali dovoljno predstavnika u OZ u 8 opština u kojima žive⁷⁹.

U svim slučajevima osim jednog⁸⁰, SO su usvojile opštinske statute kako bi se osiguralo da OZ bude operativan i funkcionalan, a u nekoliko slučajeva SO su takođe usvojile OPZ radi daljnjeg usmeravanja rada OZ⁸¹. Kada se radi o procedurama za predlaganje i biranje članova OZ, predsedavajućeg i zamenika predsedavajućeg OZ, odgovarajuće procedure⁸² su ispoštovane u 23 slučaja, premda su službenici OEBS-a zaduženi za praćenje identifikovali probleme u 9 slučajeva⁸³.

⁷⁶ *Ibid.*

⁷⁷ Kačanik/Kaçanik

⁷⁸ Hani i Elezit/Ellez Han, koji je bio u potpunosti naseljena kosovskim Albancima; i Parteš/Partesh, koji je bio u potpunosti naseljena kosovskim Srbima.

⁷⁹ Videti Aneks 3.

⁸⁰ Pejë/Peć.

⁸¹ Gjilan/Gnjilane, Kamenicë/Kamenica, Glllogovc/Glogovac, Mitrovicë/Mitrovica, Podujevë/Podujevo, Istog/Istok, i Pejë/Peć.

⁸² Kako je navedeno u opisu dužnosti i zadataka OZ, članovi 4.1, 4.2, 4.3 i 6, *supra*, fusnota 37.

⁸³ Službenici OEBS-a zaduženi za praćenje ocenili su da procedure predlaganja i biranja nisu u potpunosti ispoštovane u Štrpcu/Shtërpçë, Partešu/Partesh, Klokotu/Klllokot, Juniku, Prishtinë/Prištini, Lipjan/Lipljanu, Obiliq/Obiliću, Malishevë/Mališevu i Rahovec/Orahovcu.

Službenici OEBS-a zaduženi za praćenje utvrdili su da su, u većini slučajeva (29), plate i dnevnice članovima OZ isplaćivane redovno i pravilno (u skladu sa usvojenim opštinskim statutima), ali su naveli da u tri opštine postoje određeni problemi⁸⁴. Dostupnost odgovarajućih opštinskih resursa radi potpomaganja rada OZ (kao što su prevoz, računari, telefon i dostupnost kancelarija, itd.) bila je problematičnija: službenici OEBS-a utvrdili su da su za četiri OZ⁸⁵ takvi resursi bili samo delimično dostupni, a da za 12 OZ⁸⁶ oni nisu bili dostupni. Premda OZ generalno nemaju posebnu budžetsku liniju za svoje aktivnosti, u dva slučaja⁸⁷ su im bila dostupna dodatna finansijska sredstva opštine preko operativnog minimum (dnevnice, kancelarijski materijal, itd.).

Procena učinka

Manje od pola formiranih OZ (13)⁸⁸ izradili su ili usvojili konkretan plan rada ili aktivnosti, kao dopunu postojećem zakonodavstvu, OPZ i Smernice koje je usvojio MLU. Međutim, službenici OEBS-a zaduženi za praćenje procenili su da u celini oko dve trećine OZ funkcionišu u skladu sa OPZ, uz zaključak da 23 odbora u potpunosti funkcionišu u skladu sa OPZ, sedam⁸⁹ delimično i četiri⁹⁰ odbora ne funkcionišu na pravilan način.

Da bi obezbedili detaljnije pokazatelje učinka, službenici OEBS-a zaduženi za praćenje su, za potrebe procene rada OZ u periodu od 18 meseci, od aprila 2012. do oktobra 2013, identifikovali određen broj osnovnih obaveza iz zakonodavnog i strateškog okvira. Uz nalaz da je između dve trećine i tri četvrtine svih OZ imalo slabiji učinak u nizu ključnih oblasti, službenici OEBS-a su dali sledeću procenu:

Osnovna dužnost	Br. OZ za koje je procenjeno da su preuzeli dužnost tokom prošle godine	Procenat OZ za koje je procenjeno da obavljaju ovu dužnost
Pružanje smernica opštinskim organima za zaštitu/unapređivanje prava zajednica ⁹¹	9 ⁹²	26%
Davanje preporuka opštinskim organima o konkretnim pitanjima u pogledu zaštite/unapređivanja prava zajednica ⁹³	14 ⁹⁴	42%

⁸⁴ Dragash/Dragaš, Lipjan/Lipljan, i Dečan/Dečane.

⁸⁵ Kačanik/Kaçanik, Štrpce/Shtërpcë, Mitrovicë/Mitrovica i Mamuša/Mamushë/Mamuša.

⁸⁶ Viti/Vitina, Kamenicë/Kamenica, Skenderaj/Srbica, Vushtrri/Vučitrn, Prishtinë/Priština, Shtime/Štimlje, Lipjan/Lipljan, Gračanica/Gračanicë, Obiliq/Obilić, Prizren, Dragash/Dragaš, i Rahovec/Orahovac.

⁸⁷ Pejë/Peć i Shtime/Štimlje.

⁸⁸ Ferizaj/Uroševac, Viti/Vitina, Glogoc/Glogovac, Mitrovicë/Mitrovica, Podujevë/Podujevo, Vushtrri/Vučitrn, Istog/Istok, Klinë/Klina, Pejë/Peć, Prishtinë/Priština, Suharekë/Suva Reka, Malishevë/Malisevo i Prizren.

⁸⁹ Hani i Elezit/Elez Han, Skenderaj/Srbica, Mitrovicë/Mitrovica, Dečan/Dečane, Gjakovë /Đakovica, Junik i Dragash/Dragaš.

⁹⁰ Kačanik/Kaçanik, Obiliq/Obilić, Mamuša/Mamushë/Mamuša i Rahovec/Orahovac.

⁹¹ Zakon o lokalnoj samoupravi, član 53.2, *supra*, fusnota 3.

⁹² Ferizaj/Uroševac, Gjilan/Gnjilane, Hani i Elezit/Elez Han, Istog/Istok, Klokot-/Kllokot-Mitrovicë/Mitrovica, Prizren, Ranilug/Ranillug i Vushtrri/Vučitrn.

Razmatranje poslednjeg godišnjeg budžeta opštine ⁹⁵	11 ⁹⁶ (preporuke su date samo u 2 slučaja ⁹⁷)	32%
Zalaganje za ravnopravnu zastupljenost zajednica u javnoj administraciji opštine ⁹⁸	8 ⁹⁹	24%
Stvaranje mogućnosti da zajednice učestvuju u pripremi relevantnih strategija i politika ¹⁰⁰	4 ¹⁰¹	12%
Praćenje i izveštavanje SO o realizaciji projekata koji se tiču zajednica ¹⁰²	4 (i jedan delimično) ¹⁰³	14%
Konsultacije i/ili koordinacija sa OKZP o odabiru projekata koji će koristiti zajednicama ¹⁰⁴	15 ¹⁰⁵	45%

Problematična pitanja

Izveštavanje. Premda OZ nisu zakonski obavezni da izveštavaju, OPZ OZ sadrži uslove polugodišnjeg izveštavanja SO o radu OZ i izdavanja pismenog izveštaja o svom radu na unapređivanju prava zajednica jednom godišnje¹⁰⁶. Službenici OEBS-a zaduženi za praćenje ustanovili su da je izveštaje izradilo tek nekoliko od ukupno 34 formiranih OZ: samo sedam OZ je dostavilo polugodišnji izveštaj SO¹⁰⁷, a samo devet je izdalo pismeni godišnji izveštaj¹⁰⁸.

Interna saradnja na zaštiti i unapređivanju prava i interesa zajednica. Većina članova OZ koje su anketirali službenici OEBS-a zaduženi za praćenje izjavili su da je komunikacija njihovih OZ sa nadležnom opštinom bila dobra i da su informacije ili dokumenta koja su im trebala redovno i na vreme dostavljana, iako je skoro

⁹³ Zakon o lokalnoj samoupravi, član 53.2, *supra*, fusnota 3, i OPZ OZ, članovi: 5.1, 5.2, 5.3, 7.7, 7.8, 7.9, 7.11, 8.1, 8.2, 8.3, *supra*, fusnota 37.

⁹⁴ Ferizaj/Uroševac, Hani i Elezit/Elez Han, Gjilan/Gnjilane, Podujevë/Podujevo, Skenderaj/Srbica, Vushtrri/Vučitrn, Deçan/Deçane, Gjakovë /Đakovica, Istog/Istok, Klinë/Klina, Pejë/Peć, Suharekë/Suva Reka, Malishevë/Mališevo i Prizren.

⁹⁵ OPZ OZ, član 5.2, *supra*, fusnota 37.

⁹⁶ Dragash/Dragaš, Hani i Elezit/Elez Han, Gjakovë /Đakovica, Istog/Istok, Klinë/Klina, Lipjan/Lipljan, Mamuša/Mamushë/Mamuša, Pejë/Peć, Prishtinë/Priština, Skenderaj/Srbica i Vushtrri/Vučitrn.

⁹⁷ Pejë/Peć i Skenderaj/Srbica.

⁹⁸ OPZ OZ, član 5.2, *supra*, fusnota 37.

⁹⁹ Gjilan/Gnjilane, Kamenicë/Kamenica, Mitrovicë/Mitrovica, Skenderaj/Srbica, Vushtrri/Vučitrn, Lipjan/Lipljan, Prizren i Rahovec/Orahovac.

¹⁰⁰ OPZ OZ član 5.2, *supra*, fusnota 37.

¹⁰¹ Vushtrri/Vučitrn, Istog/Istok, Klinë/Klina i Prizren.

¹⁰² OPZ OZ, član 5.2, *supra*, fusnota 37.

¹⁰³ Mitrovicë/Mitrovica, Skenderaj/Srbica, Vushtrri/Vučitrn i Prizren, i delimično Istog/Istok.

¹⁰⁴ OPZ OZ, član 5.2, *supra*, fusnota 37.

¹⁰⁵ Kamenicë/Kamenica, NovoBrdo/Novobërdë, Parteš/Partesh, Mitrovicë/Mitrovica, Podujevë/Podujevo, Skenderaj/Srbica, Vushtrri/Vučitrn, Deçan/Deçane, Gjakovë /Đakovica, Istog/Istok, Klinë/Klina, Pejë/Peć, Prishtinë/Priština, Prizren i Rahovec/Orahovac.

¹⁰⁶ OPZ OZ, član 5.2 i 5.3 *supra*, fusnota 37.

¹⁰⁷ Hani i Elezit/Elez Han, Glogoc/Glogovac, Gjakovë /Đakovica, Istog/Istok, Klinë/Klina, Pejë/Peć i Prizren.

¹⁰⁸ Za 2012: Hani i Elezit/Elez Han, Mitrovicë/Mitrovica, Podujevë/Podujevo, Skenderaj/Srbica, Vushtrri/Vučitrn, Istog/Istok, Klinë/Klina, Prishtinë/Priština i Lipjan/Lipljan.

četrvtina ispitanih prijavila da postoje problemi u tom pogledu.¹⁰⁹ Službenici OEBS-a su procenili da 22 OZ efikasno saraduje sa ostalim mehanizmima za učešće zajednica¹¹⁰, a većina članova OZ sa kojima se razgovaralo smatrala je da postoji dobra saradnja između četiri mehanizma¹¹¹. Međutim, OEBS je ustanovio da jedna trećina OZ ne ostvaruje efikasnu saradnju, a odgovori anketiranih istakli su posebne izazove u ovoj oblasti i ukazali da su neophodna poboljšanja u velikom broju opština.

Poštovanje jezičkih prava. Službenici OEBS-a zaduženi za praćenje prijavili su veliki broj problema ili pitanja u vezi sa upotrebom jezika u zvaničnoj upotrebi u samo pet OZ, i naveli da se još tri odbora suočavaju sa manjim problemima.¹¹² Prema tome, problemi u vezi sa poštovanjem propisa o upotrebi jezika nisu predstavljali značajnu prepreku u funkcionisanju OZ, a mišljenja dobijena od članova ovih odbora potvrdila su generalno pozitivan zaključak.¹¹³

3.4 Opštinske kancelarije za zajednice i povratak

Procena osnivanja i sastava

OKZP su formirani u 34 opštine nakon usvajanja relevantnog zakonodavstva u 2010. godini.¹¹⁴ Međutim, veliki broj ovih OKZP je nepravilno ustanovljen: službenici OEBS-a zaduženi za praćenje utvrdili su da 9¹¹⁵ ne postupa u skladu sa zahtevima koji se tiču broja zaposlenih,¹¹⁶ a 16¹¹⁷ nisu uspeali da u potpunosti priznaju i uključe, kao što se zahteva, OKZP u opštinske statute.¹¹⁸

Većina opština (21) usvojila je poseban OPZ i uvrstila OKZP u svoje organizacione šeme¹¹⁹, a oko polovine (17) njih je takođe izradilo ili usvojilo plan delovanja.¹²⁰ U

¹⁰⁹ Videti Aneks 5.

¹¹⁰ *Supra*, fusnota 67.

¹¹¹ Videti Aneks 5.

¹¹² Tokom praćenja uočeni su problemi u Novom Brdu/Novobërdë, Vushtrri/Vučitrnu, Juniku, Obiliq/Obiliću i Prizrenu, a manji problemi uočeni su u Štrpcu/Shtërpçë, Klinë/Klini i Dragash/Dragašu.

¹¹³ Videti Aneks 5.

¹¹⁴ U Malishevë/Mališevu je krajem 2012. zaposlen samo jedan opštinski službenik za zajednice i povratak kako bi radio sa relativno malim brojem zajednica u brojčanoj manjini u ovoj opštini, a prema popisu iz 2011. godine one su činile 0,1% ukupnog broja stanovnika.

¹¹⁵ Deçan/Deçane, Junik, Kaçanik/Kaçanik, Hani i Elezit/Elez Han, Glllogoc/Glogovac, Graçanica/Graçanicë, Malishevë/Mališevu, Podujevë/Podujevo i Suharekë/Suva Reka.

¹¹⁶ Uredba o OKZP, članovi 5 i 6, *supra*, fusnota 20.

¹¹⁷ Deçan/Deçane, Dragash/Dragaš, Gjakovë /Đakovica, Graçanica/Graçanicë, Junik, Kaçanik/Kaçanik, Hani i Elezit/Elez Han, Kamenicë/Kamenica, Lipjan/Lipljan, Malishevë/Mališevu, Mamuša/Mamushë/Mamuša, Mitrovicë/Mitrovica, Pejë/Peć, Prizren, Shtime/Štimlje i Suharekë/Suva Reka.

¹¹⁸ Uredba o OKZP, član 3.2, *supra*, fusnota 20.

¹¹⁹ *Ibid.*, član 10.4: Gjilan/Gnjilane, Glllogoc/Glogovac, Graçanica/Graçanicë, Fushë Kosovë/Kosovo Polje, Istog/Istok, Junik, Kamenicë/Kamenica, Klinë/Klina, Klokot/Klllokot, Lipjan/Lipljan, Mitrovicë/Mitrovica, Novo Brdo/Novobërdë, Obiliq/Obilić, Parteš/Partesh, Podujevë/Podujevo, Prishtinë/Priština, Rahovec/Orahovac, Ranilug/Ranillug, Shtime/Štimlje, Skenderaj/Srbica i Vushtrri/Vučitrn.

principu, službenici OEBS-a zaduženi za praćenje procenili su da su svi OKZP mogli da koriste opštinske resurse kako bi unapredili svoj rad¹²¹, ali je u sedam posebnih slučajeva ustanovljeno da ti resursi nisu bili dovoljni¹²². Na sličan način su službenici OEBS-a uočili da je isplata plata i dnevnica za osoblje OKZP ispravno vršena, iako su zaposleni podelili sa OEBS-om neke pritužbe u pogledu obračuna ovih isplata. OKZP su u većini slučajeva mogli da koriste svoj budžet ili budžetske linije¹²³, što nije bio slučaj za šest OKZP¹²⁴.

U OKZP na Kosovu radi ukupno 147 zaposlenih. Najveći procenat zaposlenih u OKZP čine pripadnici zajednice kosovskih Srba (56), drugi po broju su zaposleni iz zajednice kosovskih Albanaca (33), iza njih su pripadnici zajednice kosovskih Bošnjaka (18), kao i pripadnici zajednica kosovskih Aškalija i kosovskih Roma (12, odnosno 11), kao i manji broj zaposlenih iz ostalih zajednica.

Procena učinka

Službenici OEBS-a zaduženi za praćenje uočili su da većina OKZP u principu funkcioniše u skladu sa regulatornim okvirom i planovima rada, i naveli probleme u tom pogledu samo za sedam kancelarija¹²⁵. Da bi obezbedili detaljnije pokazatelje učinka službenici OEBS-a su, za potrebe ocene rada OKZP u periodu od 18 meseci, od aprila 2012. do oktobra 2013, identifikovali određen broj osnovnih obaveza iz zakonodavnog i strateškog okvira. Zaključujući da, u principu, između jedne polovine i tri četvrtine OKZP obavlja većinu poverenih dužnosti, službenici OEBS-a dali su sledeću procenu:

Osnovna dužnost	Br. OKZP za koje je procenjeno da su preuzeli dužnost tokom prošle godine	Br. OKZP za koje je procenjeno da obavljaju ovu dužnost
Uspostavljanje kontakata sa svim zajednicama i kategorijama korisnika (npr. povratnici, repatriirana lica ili socijalni slučajevi iz zajednica koje čine brojčanu manjinu u određenoj opštini). ¹²⁶	33 <i>(Premda je zapaženo nekoliko slučajeva slabije komunikacije sa zajednicama kosovskih Roma, kosovskih Aškalija ili kosovskih Egipćana)</i>	100%

¹²⁰ *Ibid.*, član 7.1.4: Glogoc/Glogovac, Gračanica/Gračanicë, Istog/Istok, Junik, Klinë/Klina, Lipjan/Lipljan, Mitrovicë/Mitrovica, Novo Brdo/Novobërdë, Pejë/Peć, Podujevë/Podujevo, Prishtinë/Priština, Prizren, Ranilug/Ranillug, Shtime/Štimlje, Skenderaj/Srbica, Suharekë/Suva Reka i Vushtrri/Vučitrn.

¹²¹ *Ibid.*, član 10.1.

¹²² Fushë Kosovë/Kosovo Polje, Glogoc/Glogovac, Kamenicë/Kamenica, Mamuša/Mamushë/Mamuša, Podujevë/Podujevo, Prizren i Rahovec/Orahovac.

¹²³ Uredba o OKZP, član 10.1, *supra*, fusnota 20.

¹²⁴ Deçan/Deçane, Gračanica/Gračanicë, Junik, Malishevë/Mališevo, Mamuša/Mamushë/Mamuša i Suharekë/Suva Reka.

¹²⁵ Tokom praćenja je uočeno da OKZP iz Deçan/Deçana i Malishevë/Mališevo nisu funkcionisali u skladu sa Uredbom 02/2010 ili sa svojim planom rada, te da su sledeći OKZP radili samo delimično u skladu sa ovim dokumentima: Kaçanik/Kaçanik, Hani i Elezit/Elez Han, Mitrovicë/Mitrovica, Prizren i Dragash/Dragaš.

¹²⁶ Uredba o OKZP, član 7, *supra*, fusnota 20; OPZ OKZP, Poglavlje II, član 3.1, *supra*, fusnota 42.

Procena prava zajednica/potreba korisnika (ili ažuriranje ranije procene). ¹²⁷	23 ¹²⁸ (Važno je napomenuti da su procene često bile ograničene, i da su rađene za konkretne zajednice, samo za grupe povratnika ili za određene projekte ili donatore).	70%
Koordinacija i saradnja sa relevantnim akterima (npr. veza između NVO, donatora i korisnika, itd.). ¹²⁹	27 ¹³⁰ (3 samo u određenoj meri ¹³¹)	82%
Izrada, praćenje ili ocenjivanje projekata koji će koristiti zajednicama. ¹³²	15 ¹³³	45%
Podržavanje učešća zajednica u izradi relevantnih strategija/praktičnih politika/planova delovanja. ¹³⁴	10 ¹³⁵	30%
Praćenje politika koje se tiču zaštite/unapređivanja prava zajednica ili određenih korisnika. ¹³⁶	16 ¹³⁷ (3 samo u određenoj meri ¹³⁸)	48%
Pružanje saveta (pismenog ili usmenog) SO ili izvršnim organima opštine o pitanjima koja se tiču zaštite/unapređivanja prava zajednica. ¹³⁹	15 ¹⁴⁰	45%
Informisanje javnosti ili podizanje svesti zajednica i određenih grupa korisnika. ¹⁴¹	22 ¹⁴²	67%

¹²⁷ OPZ OKZP, Poglavlje II, član 3.3, *supra*, fusnota 42.

¹²⁸ Ferizaj/Uroševac, Gjilan/Gnjilane, Kamenicë/Kamenica, Ranilug/Ranillug, Novo Brdo/Novobërdë, Parteš/Partesh, Mitrovicë/Mitrovica, Podujevë/Podujevo, Vushtrri/Vučitrn, Deçan/Deçane, Gjakovë/Đakovica, Istog/Istok, Klinë/Klina, Pejë/Peć, Prishtinë/Priština, Shtime/Štimlje, Lipjan/Lipljan, Gračanica/Gračanicë, Obiliq/Obilić, Suharekë/Suva Reka, Malishevë/Mališevo, Mamuša/Mamushë/Mamuša i Rahovec/Orahovac.

¹²⁹ Uredba o OKZP, član 4, *supra*, fusnota 20; OPZ OKZP, Poglavlje II, član 3.2, *supra*, fusnota 42.

¹³⁰ Gjilan/Gnjilane, Kamenicë/Kamenica, Ranilug/Ranillug, Novo Brdo/Novobërdë, Parteš/Partesh, Klokot/Kllokot-, Glllogoc/Glogovac, Mitrovicë/Mitrovica, Podujevë/Podujevo, Skenderaj/Srbica, Vushtrri/Vučitrn, Deçan/Deçane, Gjakovë /Đakovica, Istog/Istok, Klinë/Klina, Pejë/Peć, Prishtinë/Priština, Shtime/Štimlje, Lipjan/Lipljan, Gračanica/Gračanicë, Obiliq/Obilić, Suharekë/Suva Reka, Malishevë/Mališevo, Mamuša/Mamushë/Mamuša, Prizren, Dragash/Dragas i Rahovec/Orahovac.

¹³¹ Vushtrri/Vučitrn, Malishevë/Mališevo i Dragash/Dragaš.

¹³² OPZ OKZP, Poglavlje II, član 3.4, *supra*, fusnota 42.

¹³³ Ferizaj/Uroševac, Kamenicë/Kamenica, Parteš/Partesh, Vushtrri/Vučitrn, Deçan/Deçane, Dragash/Dragaš, Gjakovë /Đakovica, Istog/Istok, Junik, Klinë/Klina, Pejë/Peć, Prishtinë/Priština, Lipjan/Lipljan, Suharekë/Suva Reka i Rahovec/Orahovac. Istog/Istok, Klinë/Klina i Prishtinë/Priština.

¹³⁴ Uredba o OKZP, član 7, *supra*, fusnota 20.

¹³⁵ Ferizaj/Uroševac, Novo Brdo/Novobërdë, Mitrovicë/Mitrovica, Podujevë/Podujevo, Istog/Istok, Klinë/Klina, Prishtinë/Priština, Shtime/Štimlje, Lipjan/Lipljan i Prizren.

¹³⁶ Uredba o OKZP, član 4, *supra*, fusnota 20, i OPZ OKZP, Poglavlje II, član 3.5, *supra*, fusnota 42.

¹³⁷ Ranilug/Ranillug, Novo Brdo/Novobërdë, Mitrovicë/Mitrovica, Podujevë/Podujevo, Vushtrri/Vučitrn, Deçan/Deçane, Istog/Istok, Junik, Klinë/Klina, Shtime/Štimlje, Lipjan/Lipljan, Gračanica/Gračanicë, Suharekë/Suva Reka, Prizren, Dragash/Dragaš i Rahovec/Orahovac.

¹³⁸ Mitrovicë/Mitrovica, Podujevë/Podujevo i Rahovec/Orahovac.

¹³⁹ Uredba o OKZP, član 7.1.7, *supra*, fusnota 20; OPZ OKZP, Poglavlje II, član 3.6 i član 3.7, *supra*, fusnota 42.

¹⁴⁰ Kamenicë/Kamenica, Novo Brdo/Novobërdë, Podujevë/Podujevo, Skenderaj/Srbica, Deçan/Deçane, Gjakovë /Đakovica, Istog/Istok, Junik, Klinë/Klina, Pejë/Peć, Shtime/Štimlje, Lipjan/Lipljan, Suharekë/Suva Reka, Prizren i Rahovec/Orahovac.

¹⁴¹ OPZ OKZP, Poglavlje II, član 3.8, *supra*, fusnota 42.

Problematična pitanja

Izveštavanje i transparentnost. Službenici OEBS-a zaduženi za praćenje utvrdili su da 27 od 33 osnovanih OKZP redovno izveštava opštinu po potrebi, uključujući i putem godišnjih izveštaja,¹⁴³ iako je samo u 11 opština utvrđeno da su izveštaji dostupni javnosti.¹⁴⁴

Interna saradnja na zaštiti i unapređivanju prava i interesa zajednica. Većina (71 odsto) osoblja OKZP koje je anketirao OEBS rekli su da je njihova komunikacija sa njihovom opštinom dobra, i da su informacije ili dokumenta koja su im bila potrebna dostavljana redovno i na vreme, iako je oko četvrtina ispitanika izvestila da je bilo problema.¹⁴⁵ Slično tome, većina (70 odsto) anketiranog osoblja OKZP smatrala je da je saradnja sa ostala tri mehanizma dobra,¹⁴⁶ a taj zaključak podržali su i službenici OEBS-a zaduženi za praćenje koji su utvrdili da 24 OKZP efikasno saraduju¹⁴⁷ sa drugim mehanizmima u opštini. Međutim, službenici OEBS-a su uočili da takva saradnja ne postoji za gotovo trećinu OKZP, što ukazuje da su u određenom broju opština neophodna poboljšanja.

Poštovanje jezičkih prava. Službenici OEBS-a zaduženi za praćenje izvestili su o problemima ili pitanjima koja se odnose na upotrebu jezika u službenoj upotrebi u samo pet OKZP,¹⁴⁸ tako da poštovanje propisa o upotrebi jezika nije predstavljalo značajnu prepreku za funkcionisanje OKZP; mišljenja osoblja OKZP potvrdila su ovaj generalno pozitivan zaključak¹⁴⁹

3.5 Rodna ravnoteža

Rodna ravnoteža je u svim mehanizmima bila slaba, i potencijalno narušavala sposobnost mehanizama da efikasno identifikuju i rešavaju često veoma različita pitanja sa kojima se suočavaju muškarci i žene i dečaci i devojčice u zajednicama koje predstavljaju. Zato svi mehanizmi treba da usvoje afirmativne mere za poboljšanje rodne ravnoteže.

Pozicije ZPOZ i ZPSOZ bile su gotovo isključivo muški domen, sa samo jednom imenovanom zamenicom POZ i jednom zamenicom PSOZ u

¹⁴² Ferizaj/Uroševac, Viti/Vitina, Gjilan/Gnjilane, Ranilug/Ranillug, Parteš/Partesh, Mitrovicë/Mitrovica, Podujevë/Podujevo, Dečan/Dečane, Gjakovë/Đakovica, Istog/Istok, Junik, Klinë/Klina, Pejë/Peć, Prishtinë/Priština, Shtime/Štimlje, Lipjan/Lipljan, Gračanica/Gračanicë, Obiliq/Obilić, Suharekë/Suva Reka, Malishevë/Mališevo, Prizren i Dragash/Dragaš.

¹⁴³ Uredba o OKZP, član 7.1.7, *supra*, fusnota 20.

¹⁴⁴ Viti/Vitina, Kamenicë/Kamenica, Novo Brdo/Novobërdë, Glllogoc/Glogovac, Mitrovicë/Mitrovica, Skenderaj/Srbica, Vushtrri/Vučitrn, Gjakovë/Đakovica, Klinë/Klina, Pejë/Peć i Prishtinë/Priština.

¹⁴⁵ Videti Aneks 5.

¹⁴⁶ *Ibid.*

¹⁴⁷ *Supra*, fusnota **Error! Bookmark not defined.**

¹⁴⁸ Tokom praćenja uočeni su problemi u Mitrovicë/Mitrovici, Prishtinë/Prištini, Gračanici/Gračanicë, Suharekë/Suvoj Reci i Prizrenu.

¹⁴⁹ Videti Aneks 5.

Mamuša/Mamushë/Mamuši, odnosno Mitrovicë/Mitrovici.¹⁵⁰ Iako se odabir ZPSOZ i članova OZ određuje izborom, odnosno imenovanjem, ZPOZ i osoblje OKZP se zapošljavaju kao službenici javne administracije i u skladu sa tim postoji jasna obaveza u pogledu rodne ravnoteže.¹⁵¹

Žene su na sličan bile nedovoljno zastupljene u većini OZ: samo 67 od 230 članova OZ (29 odsto) bile su žene; 20 OZ (59 odsto) imalo je manje od 40 odsto žena u svom članstvu¹⁵²; a u šest OZ uopšte nije bilo žena¹⁵³. Situacija je bila bolja u četrnaest OZ (41 odsto), sa 40 odsto ili više ženskih članova,¹⁵⁴ dok je samo četiri OZ imalo više žena nego muškaraca¹⁵⁵.

OKZP su u celini imali najbolju rodnu zastupljenost, sa 44 žene od 147 zaposlenih (30 odsto). Međutim, pojedinačno gledano, samo 11 je imalo 40 odsto ili više ženskih članova (32 odsto), dok je 23 imalo manje od 40 odsto (68 odsto); štaviše, 11 opština uopšte nije imalo žensko osoblje u OKZP (32 odsto), dok samo dve nisu imala muško osoblje (6 odsto).¹⁵⁶

3.6 Rezime nalaza

Osnivanje i funkcionisanje

OEBS je nakon procene o usaglašenosti sa zakonskim zahtevima za uspostavljanje četiri mehanizma zaključio da je situacija generalno dobra, mada daleko od potpuno uspešne. Obavezne pozicije ZPOZ i ZPSOZ uspostavljene su u svim opštinama osim u Gračanici/Graçanicë. Nekoliko opština je uspostavilo pozicije čak i kada im to nije bila obaveza, odnosno iako imaju manje od 10 odsto stanovnika iz zajednica u brojčanoj manjini prema popisu iz 2011¹⁵⁷, ali su lokalni akteri smatrali da su te pozicije važne

¹⁵⁰ Videti Aneks 2. Nažalost, ovo je odraz opštinskog rukovodstva na Kosovu tokom perioda procene, bez žena na pozicijama predsednika opštine i zamenika predsednika opštine i samo tri žene imenovane za predsedavajuće SO, tako da u tom pogledu žene iz zajednica u brojčanoj manjini na opštinskom nivou po svemu sudeći nisu bile u nepovoljnijem položaju.

¹⁵¹ Kao što je rečeno, Zakon br. 03/L-149 o Civilnoj službi propisuje nekoliko obaveza u pogledu rodne ravnopravnosti, *supra*, fusnota 30.

¹⁵² Deçan/Deçane, Ferizaj/Uroševac, Fushë Kosovë/Kosovo Polje, Gjakovë/Đakovica, Gjilan/Gnjilane, Gračanica/Graçanicë, Kaçanik/Kaçanik, Klinë/Klina, Klokot-/Klllokot, Istog/Istok, Junik, Lipjan/Lipljan, Mamuša/Mamushë/Mamuša, Mitrovicë/Mitrovica, Obiliq/Obilić, Pejë/Peć, Podujevë/Podujevo, Prishtinë/Priština, Rahovec/Orahovac, Skenderaj/Srbica, Viti/Vitina i Vushtrri/Vucitrn.

¹⁵³ Gjilan/Gnjilane, Gračanica/Graçanicë, Istog/Istok, Junik, Klokot/Klllokot i Viti/Vitina,

¹⁵⁴ Dragash/Dragaš, Deçan/Deçane, Gjakovë/Đakovica, Glllogoc/Glogovac, Hani i Elezit/Ellez Han, Kamenicë/Kamenica, Malishevë/Mališevo, NovoBrdo/Novobërdë, Partesh/Partesh, Prizren, Ranilug/Ranillug, Shtime/Štimlje, Štrpce/Shtërpçë i Suharekë/Suva Reka.

¹⁵⁵ Deçan/Deçane, Dragash/Dragaš, Glllogoc/Glogovac i Ranilug/Ranillug.

¹⁵⁶ Videti Aneks 4.

¹⁵⁷ Preporuka Savetodavnog odbora za Okvirnu konvenciju za zaštitu nacionalnih manjina odnosi se na tumačenja podataka sa popisa iz 2011. i relevantna je za donošenje odluke o uspostavljanju pozicija ZPOZ i ZPSOZ tamo gde to nije obavezno prema popisu iz 2011. „Savetodavni odbor [...] smatra da treba primeniti određenu fleksibilnost u analizi i obradi rezultata popisa, naročito u pogledu prava manjinskih zajednica koja su zasnovana na njihovoj brojnosti u predmetnoj opštini.“ Videti Treće mišljenje o Kosovu, usvojeno 6. marta 2013, Savet Evrope, str. 13, stav 29. Dostupno

za zastupanje nevećinskih zajednica: osam ZPOZ i osam (sedam potpunjenih) pozicija ZPSOZ. Iako je nedostatak operativnih resursa uticao samo na nekoliko pozicija ZPSOZ, detaljnu procenu učinka ZPOZ i ZPSOZ nažalost nije bilo moguće uraditi zbog nedostatka pravnih ili strateških smernica o njihovim mandatima i odgovornostima.

Sve opštine su osnovale OZ i OKZP, sa izuzetkom Malishevë/Mališeva koji je imenovao jednog službenika umesto da osnuje OKZP. Službenici OEBS-a zaduženi za praćenje utvrdili su da u nijednoj opštini OZ nisu uključili predstavnike svih zajednica u opštini, dok je manje od jedne polovine OZ imalo na raspolaganju osnovnu opremu i pogodnosti za svoj rad, a četiri nisu funkcionisale ispravno. Slika je bila bolja za OKZP: iako je oko polovina ovih kancelarija imala manjih problema sa uspostavljanjem i pronalaženjem osoblja, službenici OEBS-a su utvrdili da samo nekoliko njih nije imalo adekvatne operativne resurse. Tokom OEBS-ove procene osnovnih dužnosti OZ uočeni su ozbiljni problemi, međutim, za dve trećine do tri četvrtine svih OZ utvrđeno je da je njihov učinak bio ispod zadovoljavajućeg u nizu ključnih oblasti. Više od tri četvrtine OZ nije izdalo smernice o pravima zajednica, nije se zalagalo za zastupljenost zajednica u javnoj administraciji, nije omogućilo učešće zajednica u pripremi strategije ili praktične politike niti izveštavalo SO o relevantnim projektima. Kada je u pitanju slična OEBS-ova procena osnovnih dužnosti OKZP rezultati su bili bolji, sa između jedne polovine i tri četvrtine OKZP koji su obavljali većinu dodeljenih dužnosti; ipak, jedna trećina do jedne polovine OKZP nisu pratili projekte ili praktične politike, nisu omogućile učešće zajednica u pripremi strategije ili praktične politike niti savetovali opštinu.

Pozitivno je to što iako samo ZPSOZ ima određen mandat da radi na **dijalogu između zajednica**, ova procena ukazuje da sva četiri mehanizma imaju potencijalno važnu ulogu u negovanju dobrih odnosa i komunikacije. Skoro dve trećine ispitanika smatralo je da su četiri mehanizma dala pozitivan doprinos unapređivanju odnosa, naglašavajući da je samo postojanje mehanizama pomoglo u komunikaciju i jačanju poverenja među zajednicama. Izgradnja kapaciteta i dodatno ulaganje u ovu oblast verovatno će se pokazati korisnim.

Problematična pitanja

Ova procena je istakla niz zabrinjavajućih pitanja. Pozitivno je to što je **poštovanje propisa o upotrebi jezika** uglavnom dobro, ali je uočeno nekoliko ozbiljnih problema koji su uticali na rad četiri mehanizama u manjem broju opština. Veću zabrinutost izaziva to što su nekim od mehanizama **nedostajali mehanizmi jasnog izveštavanja i nadzora**: samo četiri ZPOZ i dva ZPSKOZ dostavljali su izveštaje o svom radu (često samo usmeno), a manje od trećine OZ su redovno izveštavali; dok je 27 od 33 OKZP redovno izveštavalo, a samo trećina njihovih izveštaja bila je dostupna javnosti. Iako MLU vrši praćenje¹⁵⁸, trebalo bi ga ojačati tako da uključuje više detalja o

na http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/minorities/3_FCNMdocs/PDF_3rd_OP_Kosovo_en.pdf (pristupljeno 3. maja 2014).

¹⁵⁸ Odeljenje MLU za nadgledanje redovno nadgleda lokalnu upravu na Kosovu i izveštava o njenom radu. Iako tri izveštaja o nadgledanju koja su do sada objavljena pokrivaju osnivanje OZ i OKZP i sadrže osnovne podatke, kao što je godišnji broj sastanaka, oni nisu detaljni kada je u pitanju funkcionisanje tih mehanizama. Videti: *Izveštaj o funkcionisanju opština Republike Kosovo, januar-*

funkcionisanju i učinku ZPOZ, ZPSOZ i OZ posebno, kao i naknadne aktivnosti za rešavanje specifičnih slučajeva nepoštovanja tih propisa. Potrebno je da centralne institucije razviju svoju ulogu u tom pogledu, kako u promovisanju većeg i transparentnog izveštavanja od strane samih mehanizama, tako i u obezbeđivanju nadzora praćenjem učinka mehanizama.

Transparentno izveštavanja o aktivnostima povezano je sa **efikasnom saradnjom među mehanizmima** i njihovim funkcionisanjem kao kombinovanog sistema za zajednice na opštinskom nivou. Četvrtina ispitanika iz OZ i OKZP izvestila je o problemima sa dobijanjem potpunih ili blagovremenih informacija od opštine, a petina svih ispitanika negativno je ocenila saradnju među mehanizmima. Poređenje ovih odgovora sa procenama OEBS-a (tokom kojih je utvrđeno da samo polovina ZPOZ i dve trećine ZPSOZ, OZ i OKZP efikasno saraduje¹⁵⁹ sa drugim mehanizmima) ukazuje na to da je nekoliko opština imalo ozbiljne probleme u ovoj oblasti. Procene OEBS ukazuju da je saradnja ključni faktor u postizanju uspeha,¹⁶⁰ čemu u prilog govore i odgovori ispitanika koji su internu saradnju među četiri mehanizma naveli kao važan element efikasnog lobiranja za prava i interese zajednica. Većina opština nije imala formalizovani sistemi za koordinaciju i razmenu informacija između mehanizama, te je očigledno da su potrebna poboljšanja u ovoj važnoj oblasti.

Verovatno je da će takva saradnja i uzajamna podrška biti posebno važne s obzirom da su mnogi ispitanici uočili da se ne određuju prioriteta ili da nedostaje podrška opštinskih aktera za pitanja zajednica, i to su naveli kao ključnu prepreku ka uspehu. Mnogi ispitanici su smatrali da su opštinski donosioci odluka uglavnom ignorisali ili zanemarivali ova četiri mehanizma, da ti mehanizmi nisu imali podršku (ili su u velikoj meri zavisili od) moćnih sponzora i da je u pojedinim opštinama postojala tendencija da interesi pripadnika zajednica u brojčanoj većini prevladaju. Ovaj problem je takođe priznao sam MLU,¹⁶¹ i on je naveden u izveštaju OEBS-a iz 2009.

jun 2012, MLU jul 2012, <https://mapl.rks-gov.net/getattachment/3b6729f0-1175-40b8-9e28-6ca8d782d035/Report-of-functioning-of-Municipalities-of-the-Rep.aspx>; *Izveštaj o nadgledanju opština u Republici Kosovo, januar-decembar 2012, februar 2013*, <https://mapl.rks-gov.net/getattachment/3d15a59a-dbf3-4667-920f-159bbd7fdc42/Raport-i-Mointorimit-te-Komunave-te-Republikes-se.aspx>; *i Izveštaj o funkcionisanju Skupština opština u Republici Kosovo, januar-jun 2013, MLU jun 2013*, <https://mapl.rks-gov.net/getattachment/bcaa0afe-ded3-456d-b7fb-a148fd2833b6/Raport-i-funkcionimit-te-kuvendeve-te-komunave-pe.aspx> (svima je pristupljeno 3. maja 2014.

¹⁵⁹ *Supra*, fusnota 67.

¹⁶⁰ Za potrebe istraživanja „uspeh“ je definisan kao uspeh u radu na određenom pitanju u vezi sa zaštitom ili unapređivanjem prava nevećinskih zajednica (npr. mehanizam koji se zalagao za neku radnju koja je preduzeta ili odluku koja je doneta ili koji je uspeo da stopira problematičnu radnju ili odluku). Tokom perioda procene od aprila 2012 - april 2013, službenici OEBS-a zaduženi za praćenje ocenili su da: od sedam OZ koji ne saraduju efikasno sa drugim mehanizmima, nijedan nije ostvario uspeh; od sedam OKZP koji ne saraduju efikasno, samo za jedan je ocenjeno da je ostvario određeni uspeh; od četiri ZPSOZ koji ne saraduju efikasno, za nijedan nije ocenjeno da je ostvario bilo kakav uspeh; ali, od četiri ZPOZ koji ne saraduju efikasno, tri su ostvarila određeni uspeh.

¹⁶¹ Izveštaj MLU o nadgledanju iz 2012. navodi da „lako su obavezni odbori propisani Zakonom o lokalnoj samoupravi, opštine slabije obraćaju pažnju na Odbore za zajednice. Možemo reći da je ovaj odbor više formalno izvršenje koje proističe iz zakonske obaveze“. str. 8, *Izveštaj o funkcionisanju opština - januar-jun 2012*, MLU jul 2012, *supra*, fusnota 158 .

koji ističe „nedostatak osnaživanja predstavnika zajednica od strane opštinskih čelnika“¹⁶². Izveštaj iz 2009. je takođe istakao još jedan problem koji su ispitanici ponovo naveli, a to je da **interesi političkih stranaka** utiču na rad mehanizama, a ponekad imaju prednost u odnosu na interese zajednica¹⁶³; zabrinjava i to što odgovori ispitanika ukazuju da je ovo ugrozilo i proces izbora za opštinske radnike ili pomoćnike. Rešavanje oba ova pitanja zahtevaće šire promene u stavovima i profesionalnoj kulturi opštinskih službenika i čelnika, ali će saradnja između četiri mehanizma biti od suštinskog značaja za jačanje njihovog zajedničkog izražavanja.

Još jedna oblast koja izaziva zabrinutost jeste zastupljenost zajednica i žena u ovim mehanizmima. Kao što je rečeno, **rodna ravnoteža** u mehanizmima ZPOZ, ZPSOZ i OZ je vrlo loša: nedovoljna zastupljenost žena predstavljala je ozbiljnu prepreku za efikasno zastupanje interesa i predstavljanje problema žena i devojčica. Kada su upitani za **pravičnu zastupljenost svih zajednica** u mehanizmima (bez obzira na pojedinačnu pripadnost imenovanih određenoj zajednici), samo manje od petine ispitanika je smatralo da zastupljenost nije pravična. Ispitanici su istakli nekoliko pretpostavljenih problema, uključujući i to da zajednica kosovskih Srba ima prioritet, a da su manje zajednice ostavljene po strani, i da neki ZPOZ i ZPSOZ služe samo svojoj zajednici.

4. ZAKLJUČCI

Ostvarivanje prava zajednica na učešće u lokalnoj upravi na Kosovu zavisi u velikoj meri od funkcionisanja četiri mehanizama koja su uspostavljena da štite i unapređuju prava i interese zajednica: opštinske kancelarije za zajednice i povratak (OKZP), odbori za zajednice (OZ), pozicije zamenika predsednika opštine za zajednice (ZPOZ) i zamenika predsedavajućeg skupštine opštine za zajednice (ZPSOZ).

OEBS-ov izveštaj iz 2009. zaključuje da treba preduzeti dalje korake u oblasti zakonodavstva, a mnogo veći naglasak stavljen je na sprovođenje jer „postojeći mehanizmi ne pružaju uvek zajednicama istinsku i efikasnu zaštitu niti garantuju njihovo učešće“¹⁶⁴. Četiri godine kasnije, ovaj izveštaj - mada priznaje važan i značajan napredak koji je ostvaren - ponavlja isti nalaz i zaključuje da postoji nekoliko ključnih nedostataka koji se moraju rešiti da bi kosovske institucije efikasno obezbedile učešće zajednice u lokalnoj upravi.

Značajni nedostaci u pravnom okviru negativno utiču na sposobnost kosovskih institucija da unapređuju i štite prava i interese zajednica u skladu sa međunarodnim standardima. Nepostojanje detaljnih podzakonskih akata za Zakon o lokalnoj samoupravi ostavlja donosiocima odluka i zainteresovane strane bez preciznih smernica o praktičnom radu i funkcionisanju tri od četiri mehanizma. Iako izrada strateških dokumenata nudi dodatne smernice za rad OZ, ti dokumenti nemaju

¹⁶² Izveštaj o učešću iz 2009, str. 25 i str. 27.

¹⁶³ *Ibid.*, str. 25.

¹⁶⁴ *Ibid.*, str. 25.

snagu zakona; prema tome, uvođenje ključnih elemenata iz strateških smernica u podzakonske akte biće od presudnog značaja za efikasno funkcionisanje mehanizama i poštovanje pravnog okvira. Isto tako, iako odobravanje novog administrativnog uputstva u januaru 2014. predstavlja pozitivan korak, za pozicije ZPOZ i ZPSOZ krajnje je neophodno detaljnije sekundarno zakonodavstvo i strateške smernice; jasan pravni okvir za njihovo funkcionisanje doveo bi do značajne razlike i u kvalitetu njihovog rada i mogućnosti da se proceni učinak imenovanih. Sekundarno zakonodavstvo treba da navede transparentne i smislene sisteme izveštavanja i nadzora za sve mehanizme, uključujući i ulogu praćenja za centralne institucije.¹⁶⁵ U principu, pravni i strateški okvir ne navodi modalitete za zajedničko funkcionisanje četiri mehanizma kao koherentnog sistema za zaštitu prava i interesa zajednica na lokalnom nivou.

U principu, usklađenost sa postojećim zakonskim zahtevima za uspostavljanje četiri mehanizma bila je dobra, ali nepotpuna. Iako su uspostavljeni skoro svi obavezni mehanizmi, kao i nekoliko neobavezujućih pozicija, problemi su ostali: jedna obavezna pozicija ZPOZ nije uspostavljena, a jedna pozicija ZPSOZ ostala je upražnjena više od godinu dana; nijedan od OZ nije imao potpunu članstvo čime se ispunjava obaveza da se uključe sve zajednice koje žive u njihovim opštinskim područjima; neki OKZP nisu imali dovoljno zaposlenih; a nekoliko opština nije usvojilo potpune statute za OKZP, koji su propisani Uredbom. Procene funkcionisanja mehanizama bile su mnogo manje pozitivne. Utvrđeno je da je učinak dve trećine do tri četvrtine svih OZ bio ispod zadovoljavajućeg u nizu ključnih oblasti; a jedna četvrtina do jedne polovine OKZP nisu izvršile svoje osnovne propisane dužnosti. Nažalost, s obzirom da pravni okvir ne sadrži detaljne podatke o njihovim mandatima i odgovornostima, nije bilo moguće sprovesti detaljnu procenu učinka ZPOZ i ZPSOZ. OEBS-ovim praćenjem utvrđena je neadekvatnost smernica i učinka po pitanju izveštavanja i nadzora, kao i slaba unutrašnja saradnja između mehanizama. Svi mehanizmi su imali i veoma slabu zastupljenost žena. Ispitanici iz ovih mehanizama identifikovali su niz dodatnih problematičnih pitanja, uključujući i to što drugi opštinski akteri nisu odredili prioritete u rada mehanizama, kao i uticaj političkih stranaka i percepciju da ovi mehanizmi često previđaju interese manjih zajednica. Pozitivno je to što je istraživanje pokazalo da nepoštovanje jezičkih zahteva od strane opština utiče na rad samo malog broja mehanizama, i da je postojanje sva četiri mehanizama bilo korisno za odnose između zajednica.

¹⁶⁵ Ovu preporuku sadrži i izveštaj OEBS-a iz 2009: „Komunikacija između ministarstava i institucija na lokalnom nivou treba da se poboljša, a lanac komande i sistem izveštavanja treba da se razjasni kako bi se doprinelo efikasnosti mehanizama“. *Ibid*, str. 27.

5. PREPORUKE

Da bi se odgovorilo na uočene propuste po pitanju usaglašenosti i usklađenosti, sledeće preporuke se zalažu za određene aktivnosti koje, u pogledu rada četiri mehanizama, treba da preduzmu lokalne i centralne institucija kao primarni nosioci dužnosti. Zajednica i međunarodni akteri takođe imaju važne uloge u pružanju podrške za bolji učinak mehanizama, kroz aktivnije učešće u zagovaranju i davanjem svog doprinosa u izgradnji kapaciteta.

5.1 Relevantnim institucijama na centralnom nivou, uključujući i Ministarstvo lokalne uprave, Ministarstvo za zajednice i povratak, Ministarstvo za javnu upravu i Kancelariju za pitanja zajednica:

- a) Preduzeti sveobuhvatni, savetodavni proces za prevazilaženje uočenih praznina u pravnom okviru koji reguliše ZPOZ, ZPSOZ i OZ, sa posebnim akcentom na procese imenovanja, mandat i odgovornosti i mehanizme izveštavanja i nadzora. Proces bi trebalo da obuhvati doprinos predstavnika lokalne vlasti i zajednica, kao i relevantnih međunarodnih aktera. Važan korak u ovom procesu jeste dodatna razrada strateških smernica o OZ koje su uključene u Opis poslova i zadataka i Smernice, njihovo ojačavanje i unošenje u podzakonska akta s ciljem da se poboljša pravni okvir i njegova primena.
- b) Osigurati potpun i lak pristup relevantnim zakonima i politikama, uključujući i objavljivanje na internet stranicama ministarstva i opština na svim službenim jezicima i prosleđivanje tog pravnog i strateškog okvira lokalnim akterima i zajednicama.

5.2 Ministarstvu lokalne uprave i Ministarstvu za zajednice:

- a) Izvršiti pritisak na opštine da u potpunosti ispunjavaju svoje zakonske obaveze u pogledu uspostavljanja četiri mehanizama - OZ i OKZP i ZPOZ i ZPSOZ, u opštinama u kojima zajednice čine 10 odsto ili više stanovništva opštine. Da bi bili u potpunosti usklađeni sa Zakonom o lokalnoj samoupravi, svi OZ moraju da imaju najmanje jednog predstavnika svake zajednice koja živi u opštini (kao što je propisano članom 53 Zakona), a opštine treba da izdvoje adekvatna operativna sredstva za funkcionisanje OZ, usluge tumačenja i prevođenja i prevoza za terenske posete.
- b) Podstaći opštine da uspostave pozicije ZPOZ u slučajevima u kojima je to odgovarajuće, ali nije obavezno, na primer u opštinama u kojima zajednice čine manje od 10 odsto stanovništva opštine, ali je njihov broj značajan, ili u slučajevima u kojima posebna pitanja zaslužuju dodatnu podršku koja bi se obezbedila pozicijom ZPOZ-a.

- c) Izvršiti redovno i transparentno praćenje funkcionisanja ova četiri mehanizma. Nastavljajući ono što je preduzeto do sada, praćenje bi trebalo da obuhvati i procenu dužnosti u mandatu svakog mehanizma, razmatranje izveštaja mehanizama na lokalnom nivou i traženje povratnih informacija od lokalnih zajednica putem smislenih konsultacija. Objaviti sve izveštaje o praćenju na veb stranicama ministarstva na službenim jezicima i obezbediti sprovođenje odgovarajućih propratnih koraka u rešavanju bilo kojih identifikovanih problema i obezbeđivanju potpunog poštovanja i bolje funkcionalnosti, u slučajevima u kojima se za tim javi potreba.
- d) Godinu dana nakon uvođenja novog zakonodavstva ili smernica o politici, sprovesti temeljnu procenu njegove primene u institucijama na lokalnom nivou, uključujući preporuke o poboljšanjima koja konkretni akteri treba da načine. Objaviti i detaljno porazgovarati o nalazima proizišlim iz ove procene sa odgovarajućim opštinama, kao i sa relevantnim telima kao što su Kancelarija za pitanja zajednica i Konsultativni odbor za zajednice, i propratiti primenu ovih preporuka.
- e) Pobriniti se da lokalni akteri dobiju adekvatnu podršku i smernice za odgovarajuće funkcionisanje ova četiri mehanizma. Preduzeti kampanju informisanja kako bi se opštinski zvaničnici i predstavnici zajednice obavestili o pravnom i strateškom okviru, održala obuka o odgovornostima, u slučajevima u kojima se za tim javi potreba (npr. o rebalansu budžeta, praćenju projekta, dijalogu između zajednica), promovisale dobre prakse i odgovorilo na sve konkretne probleme identifikovane tokom praćenja ili na koje su ukazali lokalni akteri. Razmotriti mogućnost imenovanja konkretnih osoba za kontakt u sklopu MLU, kao što je to već slučaj u MZP-u, koje bi bile odgovorne da pruže podršku i smernice mehanizmima i institucijama na lokalnom nivou, i da proprate pitanja poštovanja regulative ili slabih kapaciteta.

5.3 Kancelariji poverenika za jezike:

- a) Nastaviti sa praćenjem opštinskih institucija i četiri mehanizma za zaštitu kako bi se u potpunosti ispunile jezičke obaveze i preduzeti mere da se reše sve žalbe zbog povrede jezičkih prava.

5.4 Opštinama, uključujući opštinsko rukovodstvo, Opštinske kancelarije za zajednice i povratak, Odbore za zajednice, zamenike predsednika opština za zajednice i zamenike predsedavajućih skupštine opštine za zajednice:

- a) Preduzeti neposredne mere da se obezbedi da stalna tela, Odbor za zajednice i Opštinska kancelarija za zajednice i povratak, budu uspostavljena u svim opštinama, a da pozicije zamenika predsednika opštine za zajednice i zamenika predsedavajućeg skupštine opštine za zajednice budu uspostavljene u opštinama u kojima zajednice čine 10 ili više procenata

lokalnog stanovništva, u skladu sa relevantnim zakonskim obavezama. Po uspostavljanju, u sastavu svakog OZ-a mora biti najmanje jedan predstavnik svake zajednice koji živi u opštini, u skladu sa članom 53 Zakona o lokalnoj samoupravi.

- b) Razmotriti uspostavljanje pozicije ZPOZ u slučajevima u kojima je to odgovarajuće, ali nije obavezno, na primer u opštinama u kojima zajednice čine manje od 10 odsto stanovništva opštine, ali je njihov broj značajan, ili u slučajevima u kojima posebna pitanja zaslužuju imenovanje na poziciju ZPOZ-a kako bi se dodatno podržala opštinska vlada ili same zajednice koje žive u opštini.
- c) Obezbediti da mehanizmi za zaštitu zajednice imaju praktične resurse koji su im potrebni za delotvorno funkcionisanje, što podrazumeva dovoljan kancelarijski prostor za održavanje sastanaka i/ili svakodnevni rad, računare i telefone, kao i prevoz za terenske posete, i usluge ili finansijska sredstva na raspolaganju za pismeni i usmeni prevod. Ukoliko se slabi ljudski kapaciteti identifikuju kao problem za ispunjavanje određenih odgovornosti, iskoristiti mogućnosti ciljne obuke (npr. o rebalansu budžeta, praćenju projekta, dijalogu između zajednica), što podrazumeva i mogućnost podnošenja zahteva relevantnim centralnom institucijama za podršku u vidu obuke, posebno MLU i MZP.
- d) Obezbediti da mehanizmi zajednički primenjuju koherentan pristup zaštiti i unapređivanju prava i interesa zajednica. Podstaći direktnu razmenu informacija i koordinaciju između OZ i OKZP-a kao standardnu praksu, a tamo gde su ustanovljene pozicije ZPOZ i ZPSOZ podstaći redovno podnošenje izveštaja OKZP-a ZPOZ-u, i učešće ZPSOZ na sastancima OZ. Svi mehanizmi u svakoj opštini trebalo bi da se podstaknu da održavaju mesečne sastanke na kojima se razmatraju aktuelna pitanja i da diskutuju i koordinišu svoje reagovanje i aktivnosti.
- e) Poboljšati proces imenovanja i zapošljavanja obezbeđujući da je odabir u potpunosti u skladu sa relevantnim pravnim i strateškim smernicama i da je zasnovan na transparentnim procesima odlučivanja, kako bi se pomoglo i obezbedilo da imenovani imaju odgovarajuće znanje i iskustvo. Preduzeti konkretne korake za poboljšanje rodne ravnoteže u mehanizmima za zaštitu zajednice, uključujući i kampanju informisanja sa ciljem da se kandidati ženskog pola podstaknu na učešće (npr. uključivanjem lokalnih grupa žena i odborničke grupe žena u nastojanju da se identifikuju i da se stupi u kontakt sa potencijalnim kandidatkinjama).
- f) Obezbediti transparentno izveštavanje o radu ova četiri mehanizma. Konkretno, obezbediti da svi formalni izveštaji koji su predviđeni zakonodavstvom i strateškim smernicama budu u potpunosti primenjeni, objavljeni na svim službenim jezicima i prosleđeni svim opštinskim odeljenjima, predstavnicima zajednice (npr. raspodelom OZ-u, sa lokalnim

medijima, građanskim društvom itd.), i relevantnim institucijama na centralnom nivou.

- g) Poboljšati protok informacija između zajednica i ova četiri mehanizma. Obezbediti da zajednice imaju lak pristup ovim mehanizmima: objaviti imena imenovanih lica i njihove kontakt podatke, a kada govorimo o posebnim mehanizmima uspostaviti i objaviti politiku posećivanja po principu otvorenih vrata jednom nedeljno, za prijem onih građana koji žele da razgovaraju o važnim pitanjima. Obezbediti dostavljanje izveštaja o napretku koji su ova četiri mehanizma ostvarila predstavnicima zajednice (npr. raspodelom OZ, sa lokalnim medijima, građanskim društvom itd.). Po potrebi, povećati dopiranje do zajednica kako bi se podigla svest o radu mehanizama i prikupile informacije o potrebama i problemima zajednica.

- h) Preduzeti korake da se osnaže ova četiri mehanizma i podstaći sve opštinske aktere da ih na odgovarajući način ispoštuju kao važne elemente lokalne uprave. Opštinsko rukovodstvo bi trebalo da svojim primerom pokaže kako se podržava ovakav vid osnaživanja. U slučajevima u kojima je to korisno ili neophodno, opštine bi trebalo da organizuju tehničku obuku za ova četiri mehanizma i/ili uopšteniju obuku drugih opštinskih aktera o mandatima mehanizama, njihovom izveštavanju i radu sa građanima.

- i) Direktno priznati potencijal ova četiri mehanizma da doprinesu poboljšavanju odnosa između zajednica, između ostalog i razvojem konkretnih kapaciteta za ključne pozicije, u slučajevima u kojima je isto od značaja.

ANEKS 1 – TABELA: USPOSTAVLJANJE LOKALNIH MEKANIZAMA ZA ZAŠTITU (PO OPŠTINI)

Pregled uspostavljanja četiri mehanizma zaključno sa oktobrom 2013:

Opština	ZPOZ	ZPSOZ	OZ	OKZP	Komentar
Ferizaj/Uroševac			✓	✓	
Gjilan/Gnjilane	✓*	✓	✓	✓	Pozicije ZPOZ i ZPSOZ nisu zahtevane ali su ipak uspostavljene (*pozicija ZPOZ-a upražnjena do oktobra 2013).
Hani i Elezit/Elez Han			✓	✓	
Kaçanik/Kaçanik			✓	✓	
Kamenicë/Kamenica	✓	✓	✓	✓	Pozicije ZPOZ i ZPSOZ nisu zahtevane ali su ipak uspostavljene.
Klokot-/Kllokot-	✓	✓	✓	✓	
Novobërdë/Novo Brdo	✓	✓	✓	✓	
Parteš/Partesh			✓	✓	
Ranilug/Ranillug	✓	✓*	✓	✓	Pozicije ZPOZ i ZPSOZ nisu zahtevane ali su ipak uspostavljene (*pozicija ZPOZ-a upražnjena od septembra 2012).
Štrpce/Shtërpçë	✓	✓	✓	✓	
Viti/Vitina			✓	✓	
Mitrovicë/Mitrovica	✓	✓	✓	✓	Pozicije ZPOZ i ZPSOZ nisu zahtevane ali su ipak uspostavljene.
Skenderaj/Srbica			✓	✓	
Vushtrri/Vučitrn			✓	✓	
Glogovac/Glogovac			✓	✓	
Podujevë/Podujevo			✓	✓	
Deçan/Dečane			✓	✓	
Gjakovë/Đakovica		✓	✓	✓	Pozicija ZPSOZ nije zahtevana ali je ipak uspostavljena.
Istog/Istok		✓	✓	✓	Pozicija ZPSOZ nije zahtevana ali je ipak uspostavljena.
Junik			✓	✓	
Klinë/Klina			✓	✓	
Pejë/Peć	✓	✓	✓	✓	Pozicije ZPOZ i ZPSOZ nisu zahtevane ali su ipak uspostavljene.
Fushë Kosovë/Kosovo Polje	✓	✓	✓	✓	
Gračanica/Graçanicë	*	✓	✓	✓	Pozicija ZPOZ nije uspostavljena uprkos pragu od 10%.
Lipjan/Lipljan	✓		✓	✓	Pozicija ZPOZ nije zahtevana ali je ipak uspostavljena (iako se na njoj nalazi predstavnik zajednice u brojčanoj većini u opštini).
Obiliq/Obilić	✓		✓	✓	Pozicija ZPOZ nije zahtevana ali je ipak uspostavljena.
Shtime/Štimlje			✓	✓	
Prishtinë/Priština		✓	✓	✓	Pozicija ZPSOZ nije zahtevana ali je ipak uspostavljena.
Dragash/Dragaš	✓	✓	✓	✓	
Malishevë/Mališevo			✓	*	Nije formalno uspostavljen OKZP, imenovan samo jedan službenik.
Mamuša/Mamushë/Mamuša	✓		✓	✓	Pozicija ZPOZ nije zahtevana ali je ipak uspostavljena.
Prizren	✓	✓	✓	✓	
Rahovec/Orahovac			✓	✓	
Suharekë/Suva Reka			✓	✓	
Ukupno	14	14	34	33	2 opštine nisu uspostavile obavezne mehanizme. 11 opština uspostavilo neobavezne pozicije.

ANEKS 2 – TABELA: ZAJEDNICA I POL ZPOZS-a I ZPSOZS-a (PO OPŠTINI)

Pregled imenovanja ZPOZ i ZPSOZ po zajednici, polu i opštini, zaključno sa oktobrom 2013:

Opština	ZPOZ-i			ZPSOZ-i		
	Muški	Ženski	Zajednica	Muški	Ženski	Zajednica
Ferizaj/Uroševac						
Gjilan/Gnjilane	✓		Kosovski Srbin ¹⁶⁶	✓		Kosovski Turčin
Hani i Elezit/Elez Han						
Kaçanik/Kaçanik						
Kamenicë/Kamenica	✓		Kosovski Srbin	✓		Kosovski Srbin
Klokot-/Kllokot-	✓		Kosovski Albanac	✓		Kosovski Albanac
Novobërdë/Novo Brdo	✓		Kosovski Srbin	✓		Kosovski Srbin
Parteš/Partesh						
Ranilug/Ranillug	✓		Kosovski Albanac	upražnjeno		n/d
Štrpce/Shtërpçë	✓		Kosovski Albanac	✓		Kosovski Albanac
Viti/Vitina						
Mitrovicë/Mitrovica	✓		Kosovski Turčin		✓	Kosovska Turkinja
Skenderaj/Srbica						
Vushtrri/Vučitrn						
Gllgovc/Glogovac						
Podujevë/Podujevo						
Deçan/Deçane						
Gjakovë/Đakovica				✓		Kosovski Egipćanin
Istog/Istok				✓		Kosovski Egipćanin
Junik						
Klinë/Klina						
Pejë/Peć	✓		Kosovski Bošnjak	✓		Kosovski Bošnjak
Fushë Kosovë/Kosovo Polje	✓		Kosovski Crnogorac	✓		Kosovski Egipćanin
Gračanica/Gračanicë				✓		Kosovski Albanac
Lipjan/Lipljan	✓		Kosovski Albanac			
Obiliq/Obilić	✓		Kosovski Srbin			
Shtime/Štimlje						
Prishtinë/Priština				✓		Kosovski Turčin
Dragash/Dragaš	✓		Kosovski Bošnjak	✓		Kosovski Bošnjak

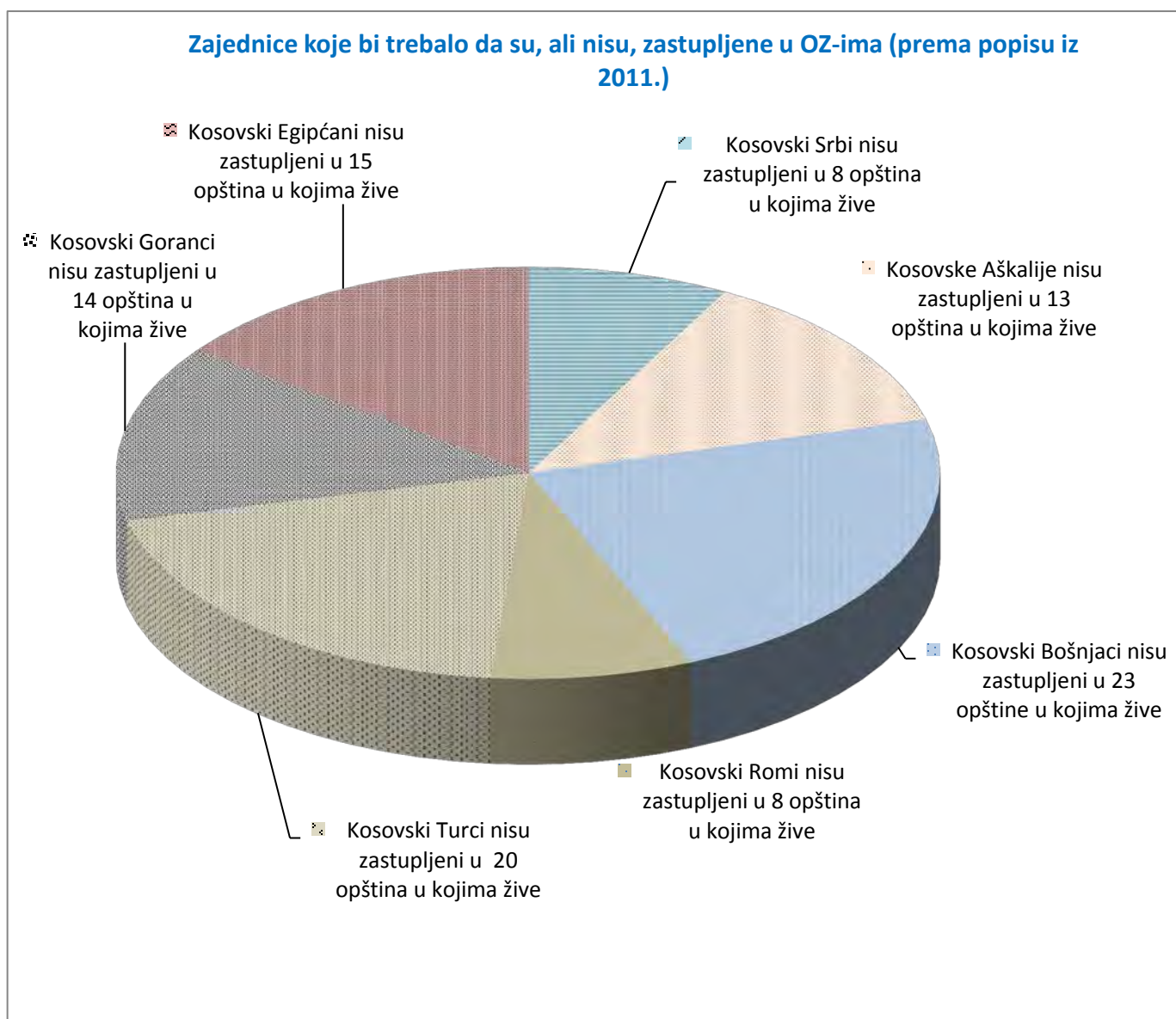
¹⁶⁶ Pozicija upražnjena do oktobra 2013.

Malishevë/Mališevo						
Mamuša/Mamushë/Mamuša		✓	Kosovska Albanka			
Prizren	✓		Kosovski Turčin	✓		Kosovski Bošnjak
Rahovec/Orahovac						
Suharekë/Suva Reka						
Ukupno	13	1	14 pozicija	13 (14)	1	14 pozicija + jedna upražnjena

ANEKS 3 – GRAFIKON: NEDOVOLJNA ZASTUPLJENOST ZAJEDNICA U OZ-U (PO ZAJEDNICI)

Kao što je istaknuto u delu 3.3, kada je ocenjivano članstvo OZ-a u odnosu na popis iz 2011. godine, u svim OZ-ima je utvrđeno da nema predstavnika iz zajednica čije stanovništvo popisano u datim opštinama. Koliko god malo pripadnika zajednice da živi u jednoj opštini, u OZ se mora imenovati njen predstavnik u skladu sa Zakonom.

Grafikon koji sledi daje ukupan odnos različitih zajednica koje nisu zastupljene u OZ-ima u skladu sa zahtevima, odnosno zajednica koje žive u opštini prema popisu iz 2011. ali nemaju svog predstavnika u svom OZ-u, zaključno sa oktobrom 2013

ANEKS 4 – TABELA: BROJ I POL ČLANOVA OZ I OSOBLJA OKZP (PO OPŠTINI)

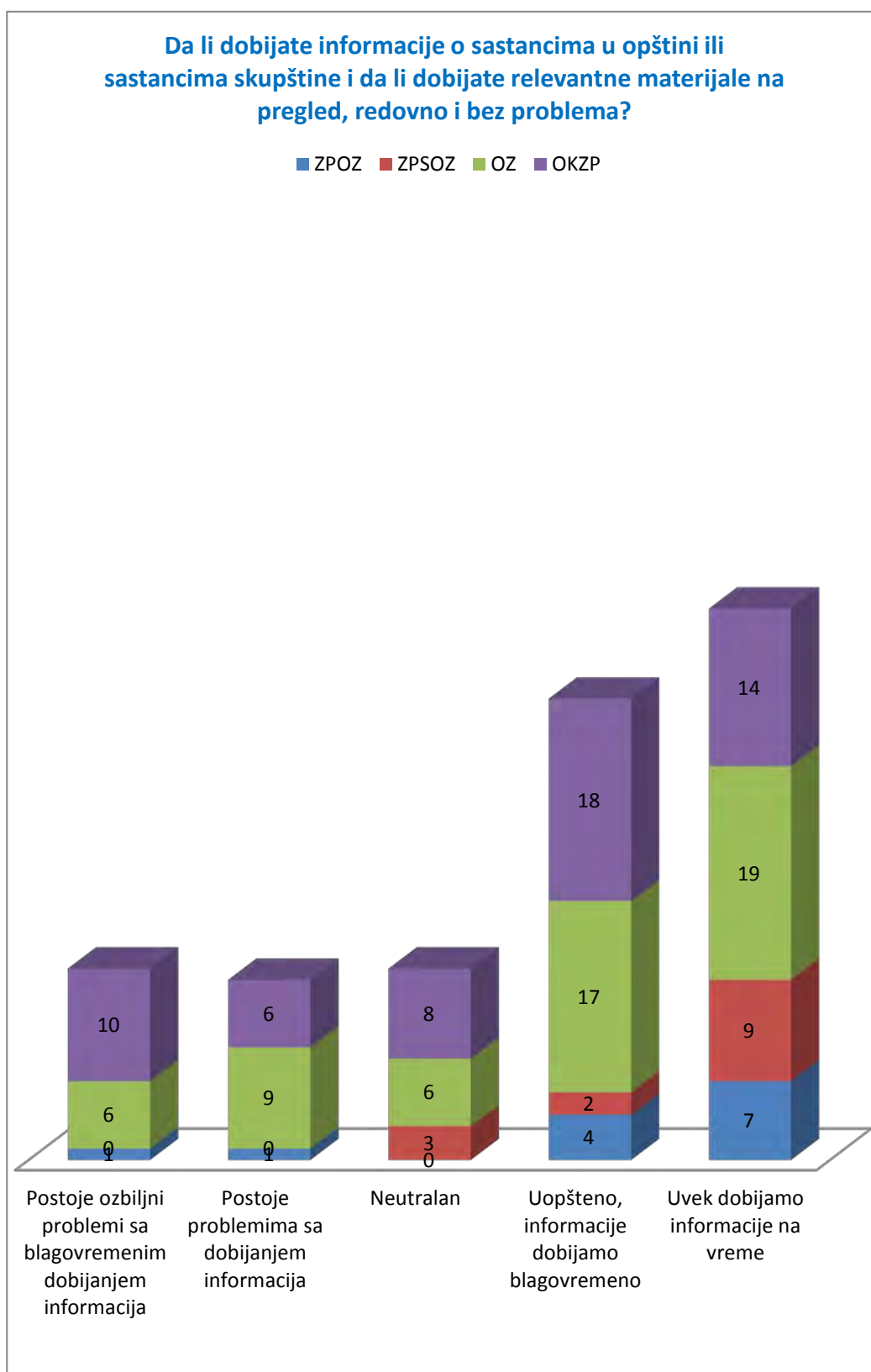
Pregled članova OZ-a i osoblja OKZP-a po opštini, uz naznaku pola i procentualne zastupljenosti žena, zaključno sa oktobrom 2013:

Opština	Članovi OZ-a				Osoblje OKZP-a			
	Muški	Ženski	Ukupno	% žena	Muški	Ženski	Ukupno	% žena
Ferizaj/Uroševac	5	2	7	29	10	3	13	23
Gjilan/Gnjilane	7	0	7	0	6	0	6	0
Hani i Elezit/Elez Han	3	2	5	40	1	0	1	0
Kaçanik/Kaçanik	4	1	5	20	3	0	3	0
Kamenicë/Kamenica	6	4	10	40	4	3	7	43
Klokot-/ Kllokot-	5	0	5	0	1	1	2	50
Novo Brdo/Novobërdë	4	3	7	43	2	1	3	33
Parteš/Partesh	3	2	5	40	2	0	2	0
Ranilug/Ranillug	3	4	7	57	1	1	2	50
Štrpce/Shtërpçë	4	4	8	50	1	1	2	50
Viti/Vitina	5	0	5	0	3	0	3	0
Mitrovicë/Mitrovica	6	1	7	14	3	3	6	50
Skenderaj/Srbica	6	1	7	14	3	2	5	40
Vushtrri/Vučitrn	6	3	9	33	4	1	5	20
Gllgovc/Glogovac	3	4	7	57	0	1	1	100
Podujevë/Podujevo	6	1	7	14	2	0	2	0
Deçan/Deçane	1	4	5	80	3	1	4	25
Gjakovë/Đakovica	4	3	7	43	4	1	5	20
Istog/Istok	5	0	5	0	6	2	8	25
Junik	5	0	5	0	1	0	1	0
Klinë/Klina	5	2	7	29	4	1	5	20
Pejë/Peć	6	1	7	14	6	3	9	33
Fushë Kosovë/ Kosovo Polje	8	1	9	11	4	1	5	20
Gračanica/Graçanicë	5	0	5	0	2	0	2	0
Lipjan/Lipljan	7	2	9	22	5	2	7	29
Obiliq/Obilić	6	3	9	33	4	5	9	56
Shtime/Štimlje	3	2	5	40	2	1	3	33
Prishtinë/Priština	6	3	9	33	2	2	4	50
Dragash/Dragaš	2	3	5	60	5	0	5	0
Malishevë/Mališevo	3	2	5	40	0	1	1	100
Mamuša/Mamushë/Mamuša	6	1	7	14	2	0	2	0
Prizren	4	3	7	43	4	2	6	33
Rahovec/Orahovac	7	2	9	22	2	5	7	71
Suharekë/Suva Reka	4	3	7	43	1	0	1	0
Ukupno	163	67	230	29 ukupan % žena	103	44	147	30 ukupan % žena

ANEKS 5 – GRAFIKONI: ODGOVORI ISPITANIKA PO MEHANIZMIMA U POGLEDU KOMUNIKACIJE, SARADNJE I UPOTREBE JEZIKA

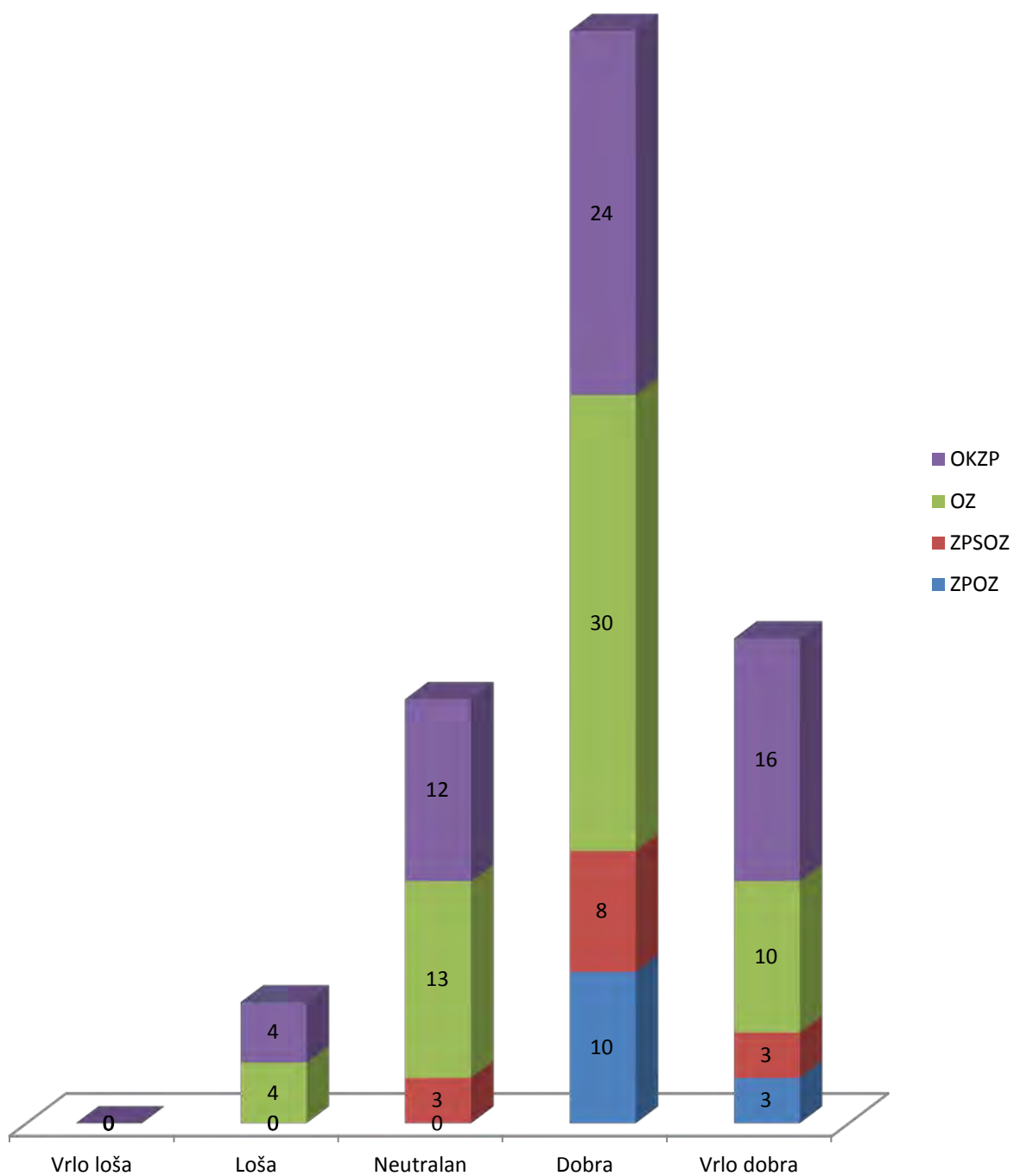
Grafikoni predstavljaju ocene i odgovore ispitanika na pitanje o njihovom iskustvu u periodu od aprila 2012. do aprila 2013; kao što je predstavljeno u grafikonima, ispitanici su bili iz ZPOZ-a, ZPSOZ-a, članstva OZ-a i osoblja OKZP-a.

i.

ii.

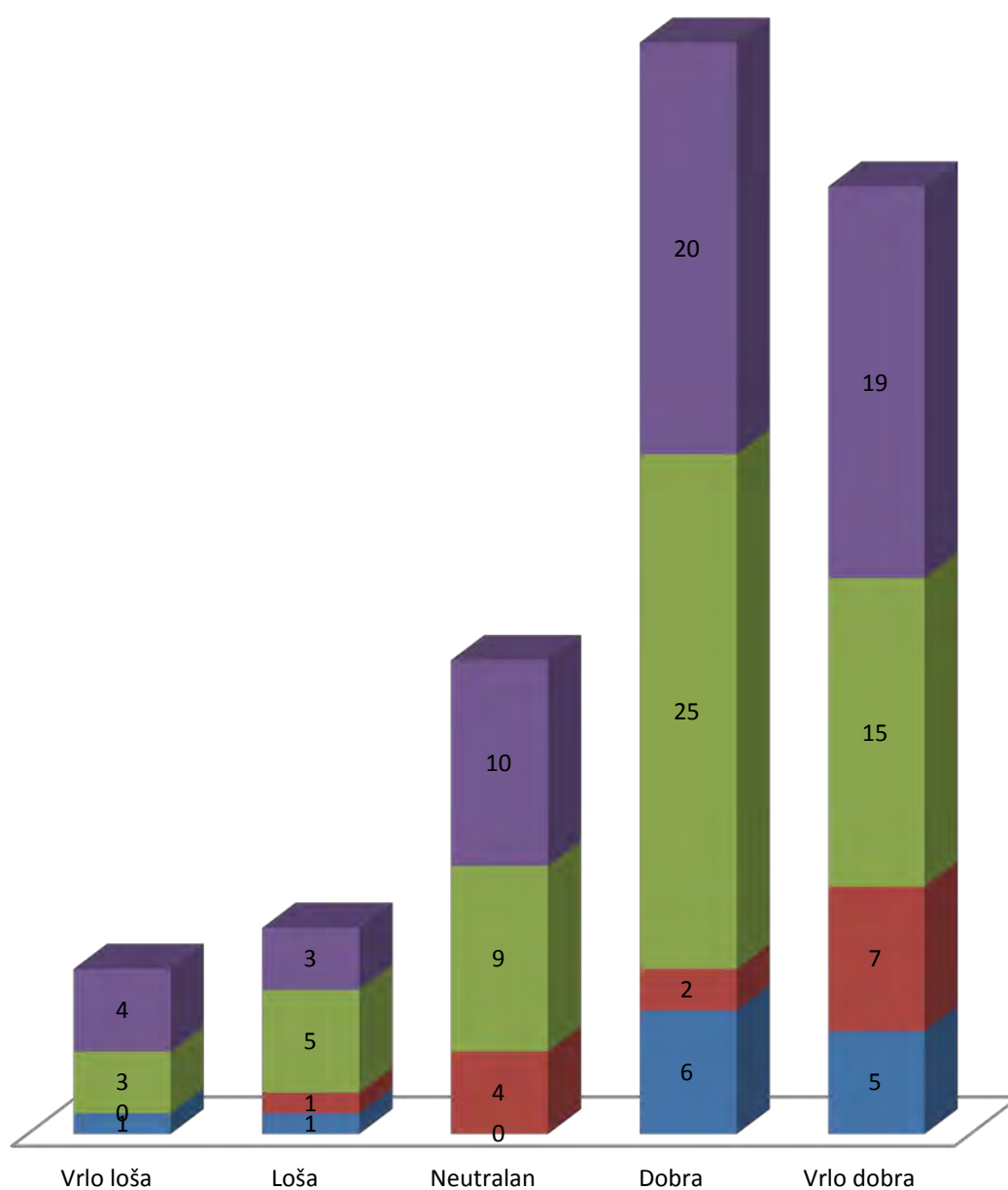
Kako biste opisali komunikaciju između vašeg mehanizma i opštine?

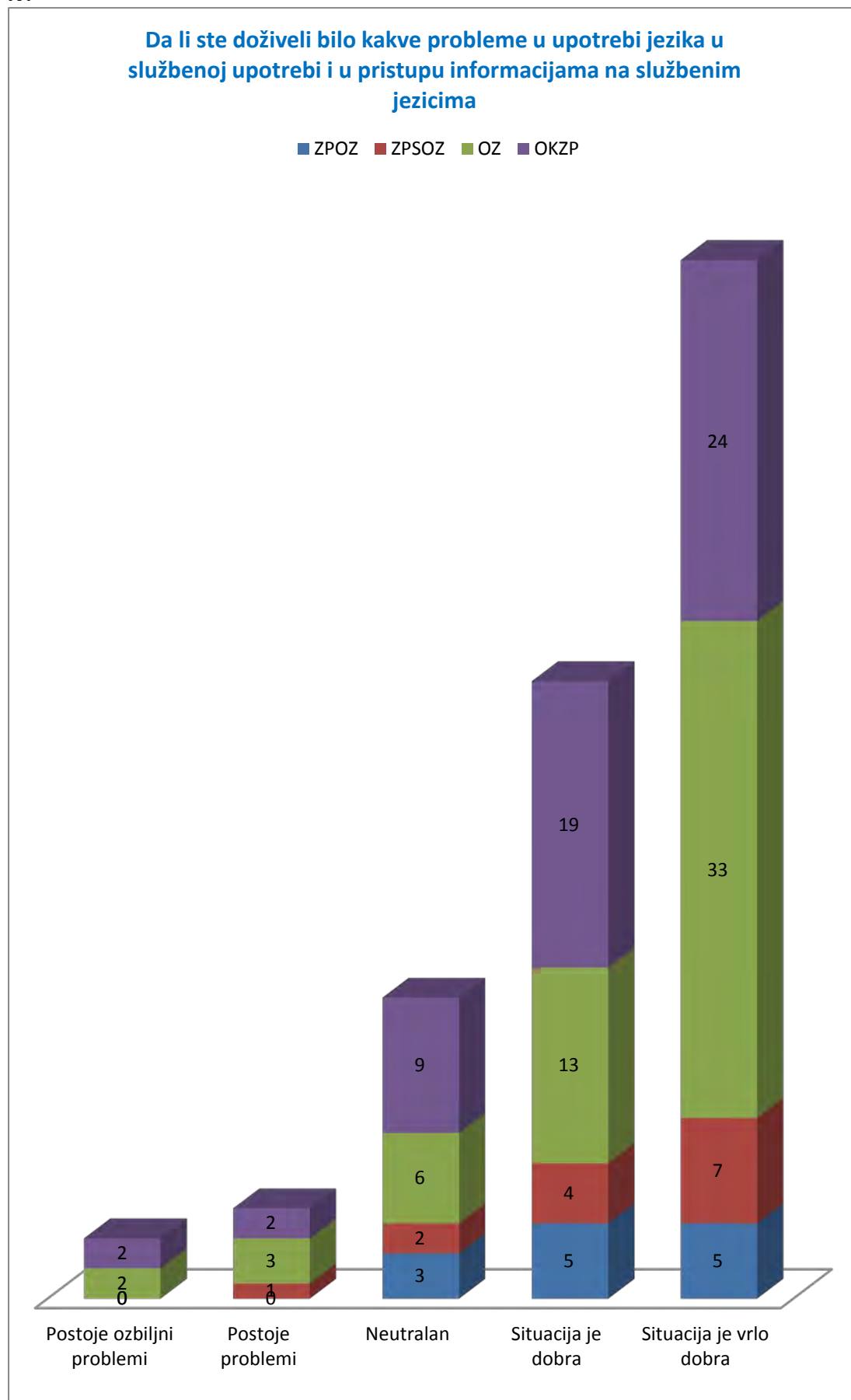
iii.

Kako biste ocenili vašu saradnju sa druga tri mehanizma za učešće zajednice? (odnosno koliko redovno i uspešno razmenjujete informacije, održavate zajedničke sastanke, koordinišete aktivnosti, pružate uzajamnu podršku za zalaganje/lobiranje o politikama)

■ ZPOZ ■ ZPSOZ ■ OZ ■ OKZP

iv.

**Procena
mehanizama na
lokalnom nivou za
zaštitu i unapređivanje
prava i interesa
zajednica na Kosovu**

Jun, 2014.

Sala skupštine opštine, Klinë/Klina, 26 maj 2014, OSCE/Driton Marku.